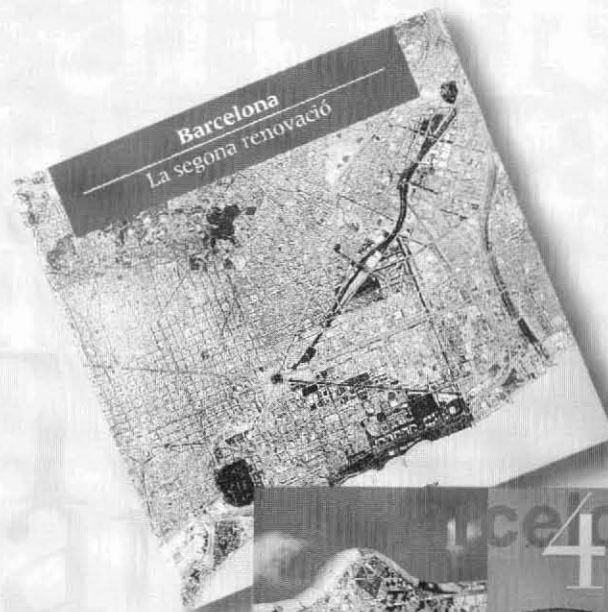
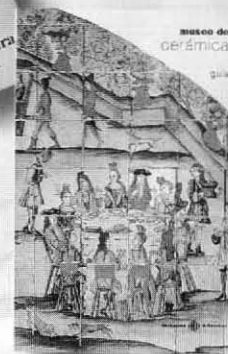

BARCELONA
LA SEGONA RENOVACIÓ
Transformació urbanística 1991-95
3.800 ptes.
(novetat)

CATÀLEG
D'ESCULTURA I PINTURA
DELS SEGLES XVI-XVII-XVIII.
MUSEU FEDERIC MARÈS.
7.000 ptes.
(novetat).

BARCELONA
QUATRE VISIONS
3.200 ptes.

GUIA DEL MUSEU
DE CERÀMICA
1.100 ptes.
(novetat)

DE VENDA EN LLIBRERIES

La infància té defensor

Finalment, el mes de maig ens ha portat una esperada i excel·lent notícia: ha estat nomenat l'adjunt al Síndic de Greuges pels temes d'infància i la defensa dels drets dels nens; tenim el primer defensor dels nens de Catalunya.

INFÀNCIA se'n congratula amb una profunda emoció, que resulta difícil d'explicar, però que voldríem compartir amb els nostres lectors.

Després d'un llarg període sense llibertats, sense reconeixement dels drets més elementals de ciutadania, en aquests vint darrers anys, de creixement de la democràcia, hem assistit al naixement d'institucions, com ara el Parlament, que ens han omplert d'alegria, i hem participat en el desplegament de les seves activitats, especialment des del camp de l'educació dels més petits, presentant projectes, demanant plans generals i

mesures concretes per satisfer precisament aquest dret fonamental de l'infant que és el de l'educació.

Fa més de deu anys, inicià la seva tasca una institució, el Síndic de Greuges, gairebé al mateix temps que el Parlament discutia un Pla per a la infància, en el qual es demanava ja la creació a Catalunya de la figura del defensor de l'infant, existent en alguns altres països. Més de la meitat dels vint anys de democràcia, demanant-ho i esperant-ho, i finalment s'ha aconseguit. Tenim ja la figura del defensor dels drets de l'infant. N'estem contents de fons i voldríem afegir a l'expressió de la nostra alegria tres raons puntuals:

1. Perquè ens situem en el nivell de civilitat que els infants i el país mereixen; tot un segle de tre-

ball, massa sovint contracorrent, per anar aconseguint que la bona atenció i educació sigui oferta a tot infant, i finalment hi ha també la dedicació a la defensa concreta dels que en poguessin quedar al marge.

2. Per la persona en qui ha recaigut la comesa, Jordi Cots i Moner, mestre de minyons i de mestres, advocat de les causes més delicades, poeta de l'amistat, tota una vida de treball en l'educació i la defensa dels drets de l'infant, a què dedicà la seva tesi.

3. Des de Rosa Sensat i des d'INFÀNCIA. La casa que en Jordi Cots ajudà a fundar i créixer, i la revista, dels consell de redacció de la qual forma part, han treballat molts anys en la línia que ell contribuï a definir en favor de l'educació, com a dret de tot infant, començant pels més petits i arribant als més indefensos.

I ara volem expressar i compartir la nostra profunda alegria.

Plana oberta			2
Educar de 0 a 6 anys	Pestalozzi	Bernat Sureda	4
	Mirar sants	Àngels Ollé	8
Escola 0-3	Portes obertes	E. I. Ama-lur	13
	Condiciona, l'espai?	Carne Bernet	17
Llibres a mans dels infants			21
Escola 3-6	L'adaptació: un procés compartit, un compromís de tots Propostes suggerents. La ploma	Celestina Freixes, Carles Gràcia i Claustre Rull	22
		Josepa Gómez i Bruguera	27
Infant i societat	El que esperem i apreciem de l'escola bressol	Pilar Alonso i Gerardo Echeita	30
Infant i salut	Homo ludens, o com aquí es defensa que els bebès també juguen La neteja del cos. Higiene personal en la primera infància	Mário Cordeiro	33
		Esteve-Ignasi Gay	35
El casita	Del casament de la cosina de la formiga Amiga	Roser Ros i Vilanova	40
Informacions			42
Abstracts			46
Cap d'ull a resistes			47
Biblioteca	sumari		48

I em ve al cap el dret dels infants a escoltar contes, a tenir en les seues mans un llibre i un lloc on poder gaudir-ne.

La biblioteca forma part de la vida quotidiana dels nens a la nostra escola. És un lloc on podem llegir contes, escoltar-ne, on tenim llibres que parlen de nosaltres i de les coses que fem, on trobem informació del món que ens envolta i d'altres llocs llunyans, on tenim llibres que podem tocar, olorar, sentir, i on ens esperen de vegades un munt d'aventures per descobrir.

Però què ens ha motivat crear-la? Començarem fa deu anys contant contes. Teníem la Biblioteca del centre (el nostre col·legi és una cooperativa d'ensenyants, amb nens a partir de l'any fins a COU), que hem utilitzat fins ara, i el racó de biblioteca a classe, però tot l'equip d'educació infantil veugüem la necessitat de crear una altra biblioteca a l'escola per als més menuts.

I ja tenim la nostra biblioteca a l'escola, per a nens d'un a vuit anys. El fet de donar cabuda als nens del primer cicle d'educació primària és per continuar el projecte començat a l'educació infantil.

Però una biblioteca per als nens menuts, l'hem d'anar construint amb màgia i misteri, i així ho fem. Cada any, en començar el nou curs,

fem el programa de la Biblioteca. Utilitzem per a cada nivell d'educació infantil un conte per muntar al racó de classe. Després realitzem dues activitats, entre octubre i novembre, en les quals participa tota l'etapa, d'un a sis anys.

Un personatge ens envia a totes les classes una carta, una caixa, un objecte, d'acord amb el conte. Unes pistes ens ajudaran a ende-

Per què una biblioteca

M. Dolores Todolí

vinar qui pot ser. Cada nivell fa una activitat.

Arriba el dia, anem a buscar-lo a la Biblioteca de l'escola. Fem la representació.

El personatge ens regala la seua història i una caixa amb llibres, per a cada classe. Ens recorda que podem trobar a la biblioteca i ens dóna una invitació per anar a casa seua, la Biblioteca Infantil Municipal. Hi anem un altre dia

(abans contactem amb les bibliotecàries i preparam l'activitat). El personatge ens ensenya la Biblioteca, recorda què hi podem fer, que hi podem anar amb els nostres pares i iaies.

Cada any és una història i un personatge diferent, qui ens visita. Fina ara hem rebut els venedors imaginaris, Cocollibre, Pinotxo l'astut, Elmer, etc.

Activitats

Els nens tenen diferents espais a l'escola on poden gaudir dels llibres.

La *biblioteca de classe*, on gaudeixen dels llibres dia a dia. Els nens van al racó sempre que volen. No obstant, hi ha una sèrie d'activitats al seu entorn:

- El conte de la setmana –que s'explica i després s'afegeix al racó.

- Les narracions orals.
- Presentació de llibres.
- Taller de contes de tradició oral
- Taller de poesia
- Contes mínims.

La *Biblioteca Infantil*, d'un a vuit anys. Amb un pla sistemàtic de treball, sobre la base de considerar els nens com a usuaris d'una biblioteca. S'hi consideren tres aspectes bàsics: estudi de fonts d'informació, recerca d'informació i utilització de recursos, amb activitats adients al grup que la utilitza. També es té en compte els hàbits i actituds relatives al comportament, ús correcte dels materials, acceptació d'unes normes, utilització compartida dels recursos, etc.

Aquestes activitats es realitzen en l'horari que té cada grup per a utilitzar la Biblioteca. Destaquen les següents activitats:

- Servei de préstec, per a tots els nens d'un a vuit anys. Es fa els divendres. Hi impliquem les famílies, mitjançant una reunió amb els pares, on expliquem què es fa a l'escola, què poden fer ells a casa i recordem el funcionament del préstec.
- Tallers. Cada grup tria un taller i el desenvolupa. Hi ha els següents: Tele-conte (fem entre tots les vinyetes d'un conte, inventat pel grup o un conte

que han triat; es plastifiquen les vinyetes i un nen conta el conte a la televisió, una caixa de detergent decorada amb una pantalla d'acetat), Titella-conte (es tria un conte o s'inventa; se'n fa el decorat i els personatges amb cartolina; les titelles són de pal, els decorats es plastifiquen i després es poden plegar i guardar), Teatre-conte, Inventar-conte, Contes amb ombres, Què passaria si...?, Juguem amb la poesia. També funciona un taller tots els dimecres. Aquest és lliure. Vénen els nens de cinc a set anys. Contem contes, en fem, els il·lustrem amb diferents tècniques plàstiques. Un cop acabats, els enquadernem i van a la Biblioteca.

La *Biblioteca* de l'escola. És un lloc on hi ha més llibres. Hi anem quan en necessitem més, quan fem activitats d'animació, quan hi ha exposicions, quan necessitem els audiovisuals (projecció de diapositives, vore un vídeo, etc.).

I tots els anys celebrem el dia del llibre. Les activitats es fan al llarg de tres o quatre dies. Ve un narrador de contes, hi ha exposicions a la Biblioteca, jocs al seu entorn, concursos, i també ve una llibreria a l'escola.

Una biblioteca per a...

Que el nen gaudeixca escoltant, mirant, contant un conte, llibre o història.

Posar en contacte el nen tant amb la llengua parlada com amb la literària.

Enriquir-los el llenguatge.

Afavorir el descobriment de la llengua escrita com a vehicle de comunicació.

Afavorir les relacions afectives entre els nens i els adults que tenen al voltant.

Recuperar l'ús de la veu i la paraula, escoltar, parlar, jugar amb la llengua.

Afavorir la descoberta del llibre com a font de plaer, comunicació, afecte.

Que els nens coneguen què és una biblioteca, el seu funcionament.

Però el més important és que ens ho passem de meravella amb els nens i ells amb nosaltres. Tots junts descobrim els llibres, els estimem.

Encara ens queda molt camí per fer. Començarem per la paraula i

van ensenyar-l'hi tot sobre el llibre en aquell temps en què no sabia llegir. Van obrir-lo a la infinita diversitat de coses imaginàries.

Daniel PENNAC,
Com una novel·la, Empúries

Pestalozzi

4 juliol agost 1997

L'any passat es complien 250 anys del naixement de Johann H. Pestalozzi, un dels precursors de l'educació moderna i molt especialment de l'educació infantil. La seva figura s'ha convertit en un dels mites del pensament pedagògic, però, com passa a tots els mites, les idees de Pestalozzi són encara ara poc conegudes. No hi ha manual d'història del pensament pedagògic que no dediqui a Pestalozzi un espai més o menys ampli, però la majoria d'aquestes obres es conformen a encasellar-ne les idees en un conjunt de principis i regles i a resumir-ne el pensament en alguns esquemes simplificadors.

Aquestes aproximacions al pensament *pestalozzià* deixen de banda que la contribució del mestre suís és molt més rica que un conjunt d'arguments i conclusions sobre els fets educatius que puguin estar més o menys ben fonamentats i construïts, ja que es tracta essencialment d'una experiència vital, d'un nou model de comprendre i analitzar els processos educatius. Aquesta és la raó per la qual és difícil i complexa l'aproximació a la seva obra. Per aquest motiu els seus escrits poden semblar ambigus, però

Pestalozzi va intentar resoldre el que havia plantejat Rousseau, és a dir, com fer possible una educació que, sense renunciar a la funció socialitzadora, es mostrés respectuosa amb les lleis i necessitats del desenvolupament infantil. Però a les seves obres, no s'hi ha de buscar fórmules acabades. Són sobretot el resultat d'un pensament en procés de recerca. La seva actualitat, doncs, rau principalment en la investigació pràctica, una visió oberta davant d'una natura encuriosida, sempre nova i sempre sorprenent.

Bernat Sureda

es tracta de l'ambigüitat del que descriu un procés de recerca a partir d'una realitat –d'una realitat humana en aquest cas– que no sempre respon al que s'havia previst. La contribució de Pestalozzi al pensament pedagògic i a la pràctica educativa, a la qual podem tenir accés a través de les seves obres *Com Gertrudis educa els fills* o *Cartes sobre l'educació elemental*, o llegint les descripcions que de les seves experiències ens han deixat autors com Dan Alex Chavannes, Girard, Madame de Staël, Fellenberg o Marc Antoine Jullien de Paris, és l'exemple de la pràctica quotidiana d'un educador que es va dedicar a l'ensenyament més de quaranta anys, sense caure mai en la rutina, revisant contínuament els seus punts de partida, observant i aprenent de la feina diària. Les seves obres més representatives, i especialment la més coneguda, la ja esmentada *Com Gertrudis educa els fills*, són una crònica dels problemes, dubtes, avenços, retrocessos i èxits que trobava en la seva labor. Les *Cartes sobre l'educació elemental*, adreçades al seu deixeble anglès J. P. Greaves el 1818 i publicades per primera vegada en anglès el 1827, ofereixen una visió més sistemàtica del seu pensament, i en especial s'estenen sobre les normes que han de seguir les mares per a l'educació dels fills petits, però sense deixar d'incloure comentaris sobre la seva pròpia experiència concreta.

Pestalozzi és un home de pràctica al qual no manca la teoria. Amb la seva tasca és un precursor del que després ha rebut el nom d'investigació a l'aula. És un exemple de la manera com, a partir de la pràctica diària, es poden formular hipòtesis, assajar-ne l'aplicació, treure'n conclusions i

revisar d'acord amb les conclusions els models teòrics per reformular noves hipòtesis i renovar contínuament la feina del mestre. Per aquest motiu, a les seves obres no trobem fórmules acabades sinó un permanent procés de recerca.

El problema que a la pràctica volia resoldre Pestalozzi amb el seu procés d'investigació era el que havia deixat plantejat en l'àmbit teòric Rousseau anys abans: com es pot fer possible una educació que, sense renunciar a la funció socialitzadora, es mostri respectuosa amb les lleis i necessitats del desenvolupament infantil.

Fins aleshores, i malgrat els molts intents de reformar l'educació que s'havien produït, l'educació no era ni més ni menys que un procés d'aculturació i socialització al qual eren sotmesos els membres dels grups humans amb la intenció que assumissin els continguts de cultura i els valors necessaris per pertànyer a aquell grup humà. La cultura, formada pels valors, els coneixements, les tècniques i les habilitats, era al centre de tot procés educatiu. Tota reflexió pedagògica girava entorn d'aquests continguts culturals. Quins s'havien d'ensenyar? com se'ls podia ensenyar? a quina edat s'havia d'introduir cada un? L'objectiu de tota educació era l'home adult format d'acord amb els models d'aquella societat. Al llarg del segle XVIII es produeixen canvis de tot tipus que tindran una gran repercussió en les concepcions educatives. Les teories poblacionistes, amb un marcat caràcter mercantilista, que sorgeixen en aquesta època insistiran en la importància d'incrementar la població per afavorir el creixement

econòmic i enfortir els estats; els avenços biomèdics faran veure la possibilitat de disminuir els alts índexs de mortalitat infantil amb una adequada atenció als nadons; la infància es converteix en un tema atractiu per als metges, filòsofs, moralistes i educadors. A Europa, la infància deixava de ser cada vegada més la irremissible prova de resistència física a les malalties a la qual s'havia d'enfrontar l'individu humà per arribar a ser adult, i alguns començaven a veure en aquestes primeres etapes de vida de l'home un període fonamental per al desenvolupament físic, moral i intel·lectual posterior. Al mateix temps, en aquesta època, l'estimació i l'amor entre els nuvis es converteix en la motivació més important per al matrimoni, i queden molt en segon terme les qüestions econòmiques o d'interès social. Els llaços afectius entre els membres de la família es reforcen. Els moralistes i tractadistes socials recalquen les responsabilitats que tenen els pares, i especialment les mares, envers els fills, i es critiquen els costums tradicionals de recórrer a dides o preceptors i altres persones per encarregar-los l'al·letament o les atencions dels més petits. També al segle XVIII, el discurs polític es decanta cap a la reivindicació de la individualitat davant els desitjos totalitzadors de l'Estat i les impositions socials. Les idees democràtiques que serviran de fonament als nous sistemes polítics propugnats per la burgesia, s'obren pas a Europa per defensar la llibertat individual com a principi bàsic que ha de garantir tota forma de govern. En el marc d'aquest clima d'opinió, Rousseau plantejarà la convicció que l'educació ha de ser fonamentalment atenció i ajuda al propi desenvolupament de l'infant. La infància deixarà de ser l'inútil camí cap a l'home adult per convertir-se en una etapa fonamental per al desenvolupament humà i per a la formació. D'acord amb aquest principi, no podia haver-hi educació si no responia a les necessitats del desenvolupament infantil.

Aquesta exigència que l'educació conjumini el procés de socialització amb les lleis del creixement biològic i psicològic és el problema central que vol resoldre Pestalozzi a la pràctica amb el seu procés d'experimentació educativa. Per entendre les dificultats amb què es va enfrontar, cal

tenir present que avui en dia, després de dos segles d'investigació psicològica, d'assajos educatius i de reflexió pedagògica, encara no hem resolt per complet el dilema.

En el decurs de les seves investigacions, Pestalozzi va capgirar a la pràctica allò que Rousseau capgirà a la teoria. Els valors, els coneixements, les habilitats, deixaven de ser el nucli del procés educatiu i passaven a ser les lleis del desenvolupament biològic i psicològic del nen, les que ocuparien aquest lloc central. L'ordre educatiu, de selecció dels coneixements i proposta d'experiència, deixava de ser l'ordre lògic i passava a ser un ordre psicològic. El mateix Pestalozzi escriurà de forma ben clara aquestes idees: «Tota la instrucció de la persona no és, per tant, res més que l'art de donar suport a aquesta recerca de la naturalesa del seu propi desenvolupament, i aquest art descansa primordialment en la proporcionalitat i harmonia de les impressions que s'han d'inculcar en el nen d'una manera adequada a les seves forces. Hi ha d'haver per tant en les impressions que han de ser ensenyades al nen a l'escola un ordre de preferències, el començament i la progressió de les forces que s'han de desenvolupar en el nen.» «S'havia de tenir en compte principalment» continua més endavant «de classificar les parts integrants de tota instrucció segons el nivell de desenvolupament de les forces del nen i de determinar en tots els camps de la instrucció amb la més gran exactitud quines d'aquestes parts eren les adequades a cada una de les edats del nen, per tal de no escatimar-li, d'una banda, res d'allò per a què és totalment capaç, i per tal de no carregar-lo, d'una altra, amb res i de no desconcertar-lo amb res d'allò per a què encara no ho és prou» (Pestalozzi, 1986, pàg. 27). Cal recordar que aquestes paraules foren publicades per primera vegada el 1801 i que són l'expressió d'un canvi qualitatiu de gran abast en relació amb els plantejaments educatius que s'havien fet fins aquell moment.

Com a conclusió lògica de les seves idees, Pestalozzi destacarà la importància que té l'educació a les primeres etapes de vida del nen. A les primeres pàgines de la seva obra *Cartes sobre l'educació infantil*, Pestalozzi ja confessa la convicció que de poc servirà l'aplicació de les

seves idees si l'educació no s'inicia amb els més petits. Per aconseguir-ho, Pestalozzi confia en les mares, que ell considera que han de ser les primeres educadores dels fills. El temps que les mares han de dedicar a l'atenció dels nadons és per a l'educador suís un temps de gran importància educativa. El paper de la mare, com a primera educadora, ha de ser el d'estimular el procés de desenvolupament de les capacitats físiques, intel·lectuals i afectives que es produeixen en aquestes primeres etapes de la vida. Recomana, per tant, a les mares que desvetllin en els fills un esperit actiu, que recompensi els esforços dels nadons per anar descobrint la realitat que els envolta. La mare ha de renunciar a aquelles actituds exageradament protectores que privarien els fills de les experiències que són tan importants per al seu desenvolupament, i al mateix temps ha de crear un clima de confiança i seguretat que sigui estimulants. Les mares han de tenir la certesa que la natura ha dotat els fills de les capacitats que cal desenvolupar, la tasca d'elles és no posar-hi traves. Han de fer ús de la curiositat que demostren els nens i de la seva capacitat d'imitació per anar ampliant les seves potencialitats manipulatives, lingüístiques, plàstiques, de joc, etc., que permetran i afavoriran aprenentatges posteriors. Pestalozzi considera que la mare pot fer també un paper fonamental en la formació dels sentiments i de les actituds morals del nen petit. La mare és la persona més adequada per inculcar als fills els sentiments d'amor i confiança envers els altres que estaran a la base de tota educació cívica. Amb aquests consells, Pestalozzi volia convertir l'amor maternal en la força educadora més eficaç i la família, en una institució educativa fonamental. Aquestes idees es troben a la base de totes les propostes posteriors en relació amb l'educació dels infants que s'aniran desenvolupant des de principi del segle XIX i que inspiraran les primeres escoles de pàrvuls i les posteriors escoles infantils. Les propostes de Pestalozzi en relació amb la importància de la funció educativa de les mares implicaven també un crit d'atenció en relació amb la necessitat de l'educació de les dones en una època en què aquestes estaven completament oblidades per les institucions escolars. ■

Bibliografia

PESTALOZZI, J. H.: *Cartas sobre educació infantil*, Barcelona: Humanitas, 1982.
— *Com Gertrudis educa els fills*, Vic: EUMO, Diputació de Barcelona, 1986.

Espai per a una creativitat sense límit

**Ceres, Pintures de dit, Tempera,
Gouache, Barnís fixador,
Pasta Blanca per enganxar.
AL SERVEI DE L'ENSENYAMENT**

MANLEY®

Mirar sants

Mirar els sants d'un llibre és una aventura imprescindible per a les noves generacions, nascudes en l'era de la imatge. Han de saber comprendre-la, usar-la i, també, valorar-la i fruit-ne.

Fa pocs dies vaig anar a una reunió a la Facultat amb un volum de les obres de Perrault, *Cuentos de antaño* de l'editorial Anaya. La reunió va ser llarga i no vam acabar la feina, així és que, abans de marxar, vam intentar buscar una hora que ens anés bé a tots, per continuar. No hi havia manera de trobar un horari comú. Mentre discutíem, era ja una mica tard, ens posàvem els abrics, i recollíem les carteres i els llibres, no sé com el llibre de Perrault va anar a parar damunt de la taula. Algú el va obrir, per un moment es va paraitzar la discussió, una companya va fer una exclamació, mentre es mirava embadalida els dibuixos de Gustave Doré del llibre de Perrault: «Aquest camí, oh aquest camí!», deia, aturada a la pàgina de *La bella adormida al bosc*.

Alguns companys la vam entendre de seguida, perquè els adults, quan retrobem alguns dels llibres de quan érem petits se'ns remou una cosa per dins, una imatge d'aquells llibres. I ens retornen sentiments, sensacions, vivències oblidades pel pas dels anys; diríem que la nostra petita història està enganxada en qualsevol racó dels llibres oblidats.

I és que les dones i els homes que vàrem ser nenes i nens abans de l'arribada de la televisió –abans dels seixanta– havíem après dues coses amb els llibres: mirar i llegir.

Els llibres es miraven, abans, durant i després de saber llegir. Era un

M. Angels Ollé

costum generalitzat i una tècnica molt casolana que se'n deia «mirar sants». Era una pràctica diària per a la majoria d'infants, però no era pas una pràctica religiosa, com potser el seu nom pot indicar, ni era una pràctica contemplativa, ni passiva, ni molt menys avorrida.

Era la cosa més divertida que podies fer amb els llibres, amb la mena de llibres que la majoria dels nens d'aquelles generacions podíem tenir. La majoria de llibres estaven escrits amb una llengua, amb un estil i sobre una temàtica que no presentaven, en general, cap facilitat, interès o atracció per ser llegits.

Cal tenir present que l'allau de llibres ben impresos que omplen les llibreries del nostre país és un accident de fa quatre dies. Com la majoria de mestres ja sabem, abans dels anys seixanta –abans dels moviments de renovació pedagògica– les publicacions per a infants eren pobres, hi havia pocs llibres al mercat i els que hi havia eren dolents, desfasats i amb un gran contingut d'implícacions ideològiques que els feien políticament i lingüísticament incorrectes.

Davant d'aquesta situació, resultava que la necessitat de saber se sado-llava amb l'activitat de *mirar*, i com que el que hi havia més a les famílies eren llibres religiosos, doncs els nens satisfieien aquesta necessitat mirant els sants dels devocionaris, missals, novenaris, etc., que les diverses generacions d'àvies i ties havien anat desant al calaix de les mantel·lines.¹

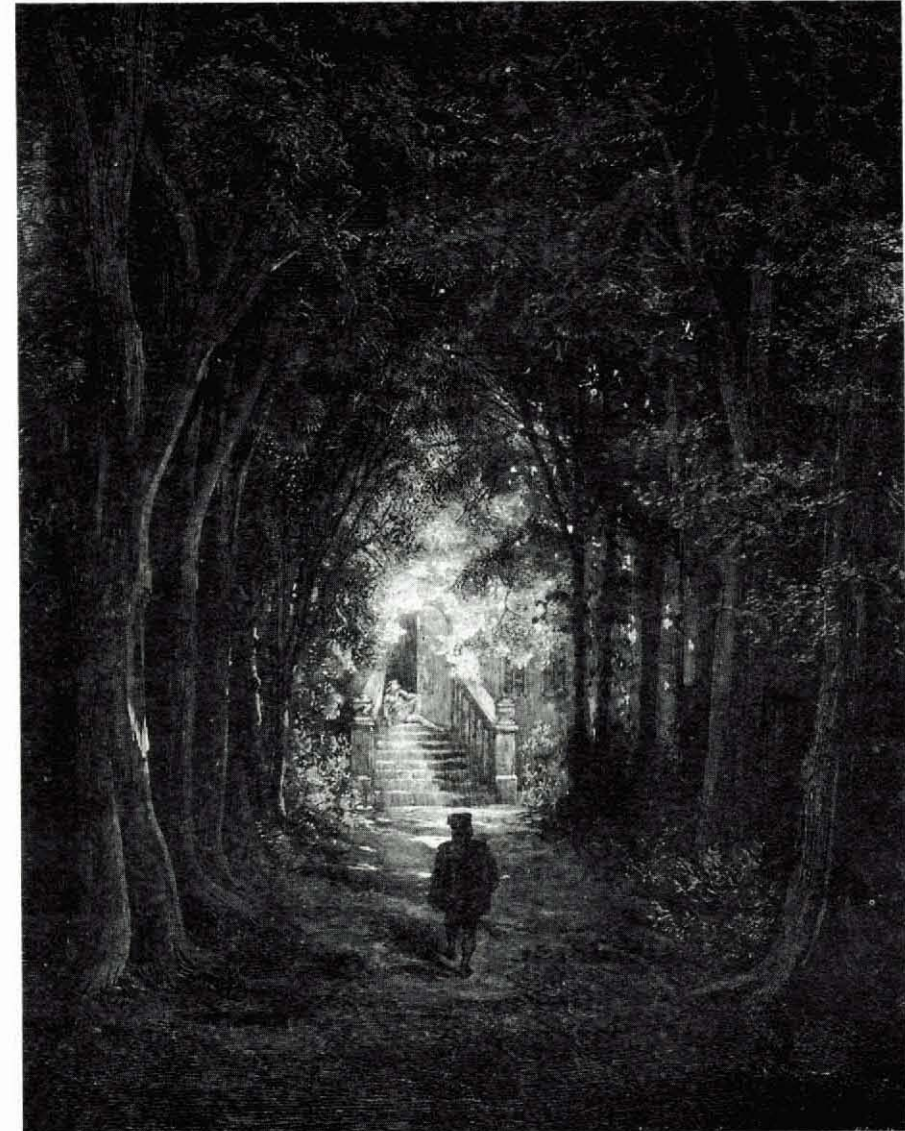
Sempre hi havia nens que tenien més sort. Eren aquells que havien tin-

gut un avi aventurer, o un oncle poeta, que havia comprat algun llibre de geografia, o d'història, o també una tia tendra i somniadora que havia devorat les *Pàgines viscudes* de Josep M. Folch i Torres i els *Contes* de Perrault.

Els paisatges, els animals, els nens, els arbres, de tota aquesta altra classe de llibres no eren pas sants de coroneta, però per extensió també se'ls anomenava sants, o potser perquè eren la part santament comprensible per als petits de la casa.

El cas és, però, que tot i que el mirar sants no era una tasca religiosa, sí que tenia un no sé què de recolliment interior, d'activitat contemplativa, segurament perquè com que a les cases hi havia pocs llibres, aquests eren mirats i remirats pel mateix infant una i mil vegades. Les malalties n'eren el millor moment i especialment les més llargues. Durant l'escarlatina, la tosferina, el xarrampió, s'acabaven d'espellifar els llibres més antics de la família.

Malaguanyats llibres!, pensareu. Oh, de cap manera, perquè si ells es van fer malbé, nosaltres vam créixer. I entenem per créixer, tenir experiències, viure noves situacions, aventures, i als nens d'aquells anys, que pujàvem mirant el món quiets des del balcó de casa, solament els llibres ens permetien veure nous mons i viure noves situacions, que anaven des del martiri dels sants fins a la formació de la terra o a la visió en blanc i negre de l'inquietant camí de *La bella adormida al bosc* il·lustrat per Gustave Doré.

I dins la dissort vàrem tenir sort, perquè no teníem gaires tanques per agafar els llibres que hi havia a cada casa (solament algunes famílies de lletraferits tenien molts llibres dels que en aquell temps –dictadura franquista– en deien prohibits).

La situació ha canviat molt, sortosament per als nens d'avui, però les il·lustracions que avui veuen les nenes i els nens continuen fent el mateix paper?

Des de la perspectiva adulta sembla que aquesta tasca tradicional de l'acte de mirar imatges, de mirar sants, té uns perfils inquietants. Inquietants, perquè el camp de la il·lustració per a infants és molt complex i mediatitzat; la nena i el nen estan immersos en un món d'imatges. Els sants no són només en els llibres, són pertot arreu: al carrer imatges de propaganda, dins de casa gràcies a un aparell anomenat televisor. Les imatges dels llibres són quantitativament una petita part del llenguatge plàstic que reben els infants.

Aviat aprenen a reconèixer imatges, a identificar-les, i a elaborar-hi el seu món imaginari; descodifiquen ràpidament signes i símbols, però la qualitat de moltes imatges que formen part del que podem anomenar cultura d'infant són un producte de moda imposat des de certes factories forasteres de dibuixos animats, que normalment n'ofereix dos tipus: les agressives utilitzades per a històries d'acció (manga) i les propostes d'estètica angloxasona (ossets, llacets i cors).

No és pas cap novetat dir que vivim en un món d'un gust estètic massificat pels mitjans de comunicació, però entremig s'hi mou un col·lectiu de professionals de la il·lustració que Malden per trobar la seva forma d'expressió personal i que es plantegen a què cal donar prioritat en la il·lustració infantil: fer imatges llegibles, seguir l'estètica de moda o llançar-se pels camins de la recerca personal.

Perquè, el que fa que un il·lustrador sigui artista és precisament el seu llenguatge; cada artista crea, a partir de diverses recerques personals, la seva manera de dir, d'expressar allò que veu o sent.

I el llenguatge particular de cada artista, que les nenes i els nens poden trobar en la gran varietat d'edicions és l'única i millor possibilitat que tenen per descobrir el llenguatge plàstic i les seves complexitats, fet aquest que els prepararà ja des de petits a poder comprendre, sentir, imaginar, fruit, a partir de diversos estils personals i únics.

A. Ballester

I així el nen d'avui, que mira sants i moltes altres coses, es pot trobar a les mans il·lustracions tan diferents com les donzelles de la mar il·lustrades per Rackhman, la sirena de la Montse Ginesta, les fades de Lola Anglada, la fada d'Arnal Ballester, els elefants de Fina Rifà, els de la Montse Ginesta o els de Paco Giménez.

Quin goig, tantes imatges del mateix objecte! La diversitat d'estils suggereix diverses possibilitats: per a la pròpia creació, de troballa de solucions plàstiques, de llibertat, d'atreuiment, de relacionar els lligams entre el to de la història i el to del dibuix... l'estrany encaix de les paraules amb el dibuix, les diferències comunicatives dels estils, el gust personal, etc.

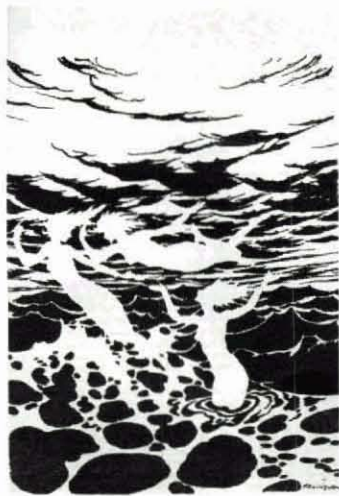
Les il·lustracions han de poder oferir als infants d'aquesta fi de mil·lenni la connexió amb el seu món actual, i els llibres que avui es publiquen els ofereixen les diverses maneres d'interpretar el món dels seus artistes contemporanis.

I així, les il·lustracions contemporànies els poden donar molta informació de les mil i una maneres de veure el món avui, un món plàstic ple de contradiccions: dibuixos adotzenats, productes per a la massificació al costat d'il·lustracions experimentals, etc. Contradiccions o diversitat d'estils i de propostes que s'engrandeixen quan hi afegim il·lustracions antigues, ara ja clàssiques, que aportaran, a la formació del gust, noves pistes de com entenia l'home el món, com el sentia, i indirectament els informaran de quins eren i han estat els camins i viaranys que els homes han fet a la recerca de l'art.

Però el fet d'entendre l'art i disfrutar amb ell són dues actituds humanes apreses, són fruit de l'educació. Per tant, no és estrany que les generacions que solament vàrem mirar una classe de sants ens trobem estranys davant d'il·lustracions on es formulen noves propostes estètiques.

Però les inseguretats, les pors que crea a molts adults la novetat o el desconeixement, ens fan actuar amb recel, recel que traspassem en el moment en què triem, opinem, sobre llibres infantils.

El món de la il·lustració infantil és un espai on es repeteix la situació de l'art actual, la inseguretat de les noves aportacions.

A. Rackham

M. Ginesta

Com fem perdre temps al nostres infants mirant solament alguns tipus d'il·lustracions! Tantes imatges que s'empassen cada dia i poques els donen iniciació estètica! Quina feinada tindran, per desfer-se del mal gust que dia a dia els envaeix!

Solament cal entrar en una llibreria i buscar l'espai de la literatura infantil, i obrir sense por uns quants llibres: estils realistes, hiperrealistes, caricaturescos, exploracions en el camp del disseny gràfic, tot conviu en les il·lustracions infantils.

I cada estil fa unes aportacions al nen, aportacions diverses que l'habituaran a la diversitat de llenguatges plàstics. Així el nen construirà, a poc a poc, a partir de cada proposta, el seu gust estètic, una actitud oberta a la diversitat d'estils, i serà exigent en la realització i en la creació personal.

Mirar sants és segurament una aventura imprescindible per a les noves generacions que han nascut en l'era de la imatge, i ja que han de saber comprendre-la, usar-la, per què no valorar-la i fruit-ne, també? ■

Notes

1. Calaix familiar on es guardava tot allò que era necessari per assistir als oficis religiosos: missals, devocionaris, rosaris, mantellines, etc.

Bibliografia

- DURAN, T.: *Literatura en colors*, Barcelona: La Caixa, 1989.
 DURAN, T. i R. ROS: *Primeres literatures*, Barcelona: Pirene, 1995.
 JANER MANILA, G.: «Il·lustració i experiència cognitiva», *Infància*, núm. 62, setembre-octubre de 1991.
 KUZNECOV, E. D.: *L'illustrazione del libro per bambini e l'avanguardia russa*, Firenze: Cantini, 1991.
 LIONNI, L.: «Les preimatges», *Faristol*, núm. 0, 1985.
 VIGOSKII, L. S.: *La imaginación y el arte en la infancia*, Madrid: Akal, 1990.

Il·lustracions

- Rondalles d'Andersen*. Il·lustracions Artur Rackham. Barcelona: Joventut, 1969.
Gnia de gegants. GINESTA, Montse. Barcelona: Barcanova, 1992.
El cabàs de la fada. ROS, Roser. Il·lustracions Arnal Ballester. Barcelona: La Galera, 1994.
Monsenyor Llangardaix. ANGLADA, Lola. Barcelona: Proa Columna, 1993.

Col·lecció: jo sóc de...

La Galera / Rosa Sensat

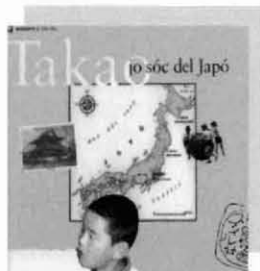
Llibres infantils per descobrir la diversitat cultural

Col·lecció pensada perquè nens i nenes de diferents indrets i cultures del món es puguin conèixer tot descobrint el país on viuen, els seus hàbits i valors, l'organització familiar, l'escola on van, etc., és a dir, aspectes relacionats amb la seva vida quotidiana.

Minu.
Jo sóc de l'Índia

Col·lecció "jo sóc de...", 1
La Galera, S. A. /
A. M. Rosa Sensat
PVP: 1.150 PTA

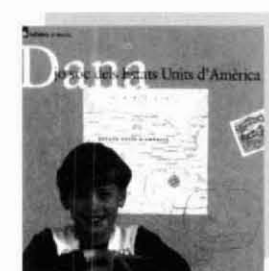
Takao.
Jo sóc del Japó

Col·lecció "jo sóc de...", 2
La Galera, S. A. /
A. M. Rosa Sensat
PVP: 1.150 PTA

Fátima Vanessa.
Jo sóc dels Estats Units d'Amèrica

Col·lecció "jo sóc de...", 4
La Galera, S. A. /
A. M. Rosa Sensat
PVP: 1.150 PTA

Dana.
Jo sóc del Salvador

Col·lecció "jo sóc de...", 3
La Galera, S. A. /
A. M. Rosa Sensat
PVP: 1.150 PTA

R
O
S
A
S
E
N
S
A
T

Associació de Mestres
Rosa Sensat

Còrsega, 271, baixos • 08008 Barcelona
Tel.: (93) 237 07 01 • Fax: (93) 415 36 80
E-mail: rsensat@pangea.org
<http://citel.upc.es/org/mrp/rsensat.html>

laGalera

La Galera S.A.
Editorial

Diputació, 250
08008 BARCELONA
Tel. (93) 412 00 30
Fax (93) 412 01 72

Distribució:
Arc de Barà

C/ Bèlgica, 6-7
Polígon Industrial Montgalà
08911 BADALONA
Tel.: (93) 464 30 08

Portes obertes

E. I. Ama-lur

En les últimes dècades, el diàleg entre l'acció i la reflexió ha possibilitat una teoria sobre la manera d'entendre l'escola, de fer de mestre i sobre l'educació dels infants en aquestes primeres edats. Al seu article, l'escola bressol Ama-lur ens explica, amb poques paraules, de manera visual, l'interessant i necessari diàleg entre l'escola i el seu entorn. La seva proposta va més enllà d'una simple exploració o descoberta de la realitat on està situada l'escola. La seva proposta és, en certa mesura, una provocació, una voluntat d'impulsar el diàleg entre la vida de l'escola i la del seu context, un diàleg que permet als infants conèixer una gran diversitat d'espais, activitats, persones, es a dir, la vida del seu entorn. I alhora també es proposa que l'entorn descobreixi i conegui als infants. Les imatges, reals, concretes, ens apropen a la pràctica d'una escola sense límits, sense prejudicis, una escola que respecta i valora els infants.

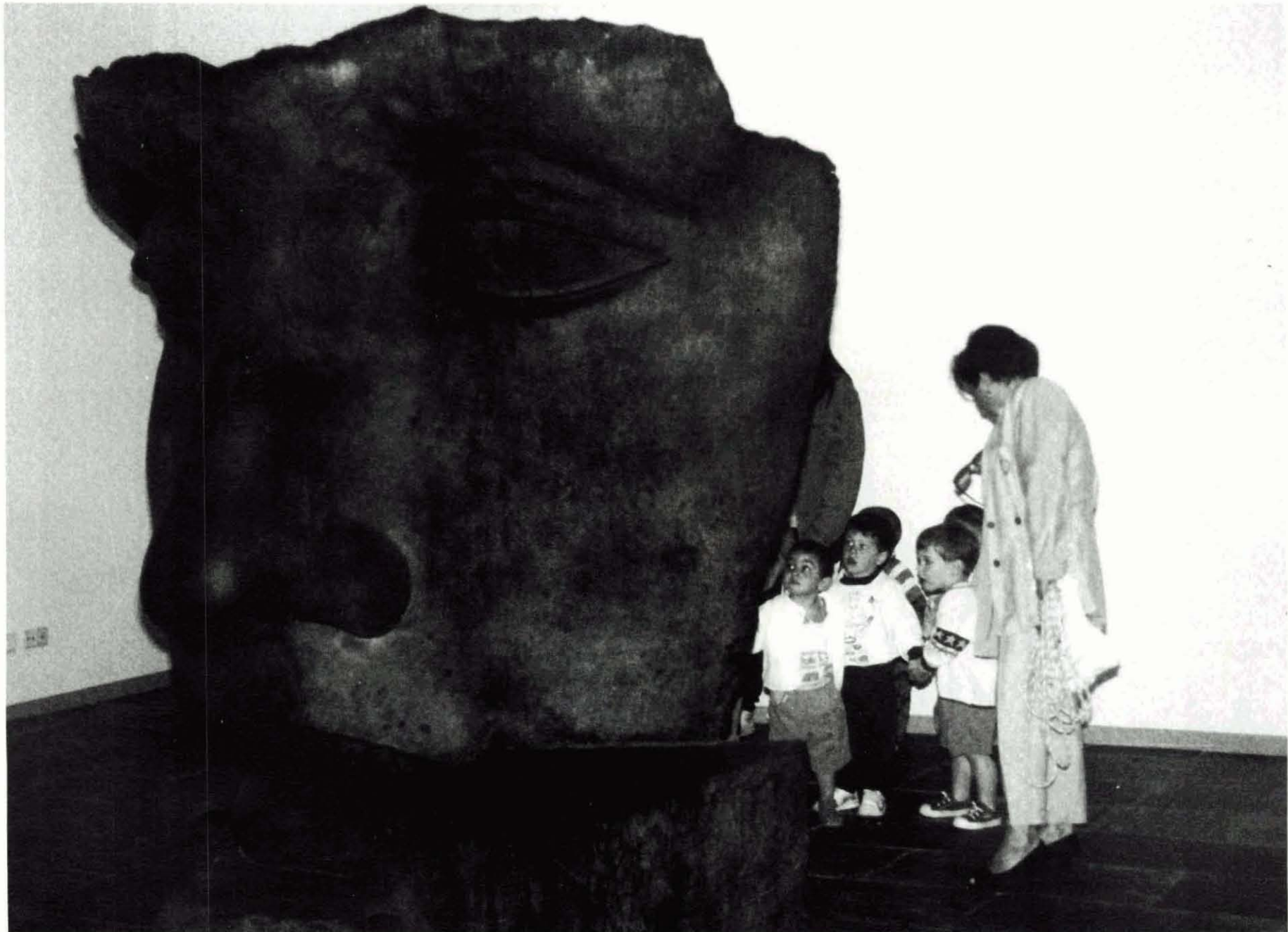

Una visita gairebé tradicional a una granja. Els infants miren, observen els ànecs i anedons, uns de grans, els altres petits, aquells amagats, aquests que claquen. Se'ns presenten concentrats, interessats vora el límit que els imposa el filat.

La visita a un museu és una activitat poc habitual. Els infants hi apareixen sorpresos, interessats davant la dimensió gegantina d'una realitat tan familiar com és un rostre o un cap. Als infants, els interessa conèixer, tocar, mirar una obra d'art, visitar un museu. Davant d'aquesta imatge s'obren molts interrogants. Què els impedeix apropar-s'hi? Hi ha alguna dificultat? Els està permesa l'entrada al museu, a les sales d'exposició i de concerts? Són els adults, que pensen que no hi estan preparats? Amb quin criteri es planifiquen les visites i quina funció tenen? Què es vol posar a l'abast dels infants? Quin és el concepte d'infant que hi ha? Hi ha una cultura per a cada edat, o a cada edat i d'acord amb amb les possibilitats que s'han ofert als infants podran gaudir la cultura de manera diferent?

No creiem en una escola que es tanca, que s'oculta, que no deixa veure ni sentir. El poble, les places, els carrers, l'aeroport, els museus, la diversitat de la gent, són possibilitats educatives que no volem perdre'ns. Allí els nens i nenes descobreixen –entre rialles, emocions i curiositats–, també amb les persones de dins, les possibilitats de fora, de l'entorn, del territori. Un món per construir, per tocar, per conèixer junts, perquè cadascú pugui descobrir i desamagar-se diferent.

I així organitzem periòdicament sortides perquè els infants recorrin el seu entorn, es facin preguntes. I alhora els llocs i les persones del territori s'enriqueixin amb les maneres de veure, mirar i sorprendre's que desvetlla la intel·ligència infantil.

Nens i nenes aprenen, amb aquestes experiències, una cosa important: que l'educació no té ni espais ni temps concrets d'actuació. ■

Condiciona, l'espai?

En adonar-nos de com condiciona l'espai, cal pensar que reivindicar per a tots uns espais adequats no és un luxe, sinó una necessitat i un dret ineludible.

Carme Benet

Sempre havia treballat a la mateixa escola, i un bon dia vaig decidir demanar el trasllat a una altra. Va ser una decisió difícil. Hi estava bé, a l'escola, em sentia plenament identificada amb la forma de treballar i tenia una bona relació amb les meves companyes. La decisió que havia pres m'omplia de dubtes, però ara puc dir que canviar és una font d'aprenentatge.

Les dues escoles comparteixen tantes coses, els objectius, les maneres de pensar i concebre l'educació... Però alhora cada una ha generat un estil propi d'organització del funcionament, i això m'ha permès reflexionar, analitzar i madurar la meva pròpia experiència i tasca educativa.

I entre els diversos aspectes que m'han impressionat del canvi d'una escola a l'altra hi ha el tema de les condicions físiques i les repercussions que té l'espai en l'activitat de cada dia.

La meva antiga escola està situada en un edifici concebut com a habitatge. Els dos pisets i el terrat han estat remodelats per esdevenir escola i confi-

guren un espai acollidor. Però hi ha limitacions fruit de l'estructura original, malgrat la bona voluntat de la remodelació. A més està col·locada en una cruïlla de carrers amb molt trànsit.

L'escola actual, en canvi, queda en un parc. Els seus espais són amplis i han estat pensats especialment per a la funció que han d'acollir. La manera de treballar es veu influïda per aquestes diferències físiques. Per exemple, durant el període de l'adaptació, el fet que l'estança sigui àmplia, amb accés directe al pati i al costat d'un gran vestíbul, permet que, en determinats moments, es pugui disgregar el grup d'infants, de manera que aquells nens i nenes que duen un procés d'adaptació més avançat poden passar estones en altres espais, i així no han de conviure amb el neguit dels que tot just comencen a venir a l'escola. Disposar d'altres espais relaxa i tranquil·litza l'ambient, i facilita l'adaptació de tots.

En relació amb el joc, a les dues escoles l'espai es distribueix en racons. Si es disposa de

més espai es poden crear racons separats, cosa que possibilita que els infants juguin una bona estona sense que els companys els trenquin la dinàmica i la calma. Els espais veïns, com el pati o el vestíbul, poden ser utilitzats per tenir-hi els materials que possibiliten un joc més mogut: els arrossegadors, les pilotes, els correpassadissos, etc. Això facilita la concentració en les activitats a l'interior de l'estança. I això em fa pensar en les estratègies a les quals havíem de recórrer a l'altra escola per combinar estones de joc tranquil amb d'altres de més mogut, per garantir l'autonomia de cada infant i alhora la concentració i el moviment.

En treballar en un espai petit havia de centrar l'atenció dels infants i dirigir més les activitats, per aconseguir un ambient més relaxat. Amb l'espai adequat no em cal interferir tant en l'activitat del grup. Al principi m'estranyava el fet de poder estar estones observant-los sense haver de participar en el joc, o sense sortir al pati a controlar el torn del tobogan o les empentes amb les bicicletes. De vegades m'adono que els estic contant

perquè encara no m'he acostumat a tenir-los sempre controlats visualment.

A més, l'espai adequat facilita l'autonomia dels nens: poden menjar en una banda de l'estança o a fora, disposen de piques baixes per rentar-se la

cara i les mans, tenen armaris grans per desar-hi els estris i la roba, els vàters són a dins de la sala i no cal treure el material per estendre els matalassos per dormir.

Pel que fa al soroll, abans l'estança s'omplia de

sons externs. Cotxes, portes, músiques, els nens conviuen amb aquest brogit durant les estones de lleure, quan menjaven o descansaven. A poc a poc, els educadors i els infants apujàvem el to de veu i l'ambient del grup i de l'escola s'acceleraven. Sovint m'havia de plantejar d'abaixar el to i aconseguir estones de «silenci», encara que fos impossible. Ara, en canvi, no hi ha sorolls externs que distorsionin els del grup. El fet que l'escola sigui gran evita sentir la música i les veus dels altres, de manera que l'ambient general és més relaxat. En el meu cas, fins i tot em sembla que m'ha costat adaptar-me a aquesta tranquil·litat i sovint parlo o poso música. Fins i tot els plors em semblen més fluixos.

Si bé la finalitat i els objectius dels educadors que treballen a les diferents escoles són els mateixos, la facilitat amb què es treballa en un espai adient no es pot comparar amb les dificultats que van lligades a un espai reduït.

En el meu cas, el fet d'anar d'una escola petita a una de gran ha comportat un canvi favorable i m'ha permès adonar-me de tots els avantatges que m'ofereix el nou espai. Al mateix temps, he pogut valorar molt positivament tots els enginyers, estratègies i combinacions que, per oferir una bona qualitat educativa, es posen en funcionament en espais menys adequats.

Com en qualsevol àmbit de la societat, l'espai com a sinònim de densitat de població es correspon amb la qualitat de vida: habitatge, treball, relació i comunicació necessiten mesures mètriques adients d'acord amb els individus que les utilitzen. Quan són insuficients apareix l'aglomeració com un llast que solament l'enginy pot fer més suportable. ■

Oferta educativa per al curs 1997-98

Escola de la Dona

Carrer de la Pietat, 2
08002 Barcelona
Tel. 310 65 14
Fax 310 66 58

Especialitats

Cuina
Patronatge, tall i costura. Llenceria. Planxa i restauració de peces
Artesanies: nines i ninots, flors artificials, fusta i metall. Relligats.
Brodats. Punes
Il·lustració. Tècniques pictòriques. Teoria i història de l'art
Gestió d'empresa. Idiomes (català, francès, anglès i alemany)
Seminaris diversos

Matriculació

Dates De l'1 al 31 de juliol
De l'1 al 15 de setembre (nous)
Horari De 9 a 14 i de 16 a 18 h

Escola d'Arts i Oficis

Comte d'Urgell, 187
08036 Barcelona
Tel. 321 90 66

Especialitats

Ceràmica. Escultura. Joieria. Tapís. Enquadernació. Gravats
Conservació i restauració pictòrica i arqueològica
Matèries independents (dibuix, color, història de l'art...)

Matriculació

Dates De l'1 al 31 de juliol
De l'1 al 15 de setembre
Horari De dilluns a divendres,
de 10 a 13 i de 16 a 19 h

Centre de formació d'adults Can Batlló

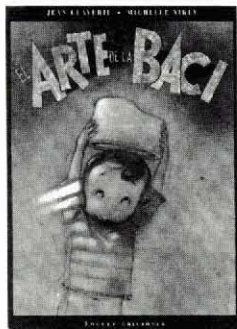
Comte d'Urgell, 187
08036 Barcelona
Tel. 402 27 15

Especialitats

Graduat escolar
Curs de preparació per a la prova de maduresa d'FP 1
Curs de preparació per a les proves d'accés a la Universitat
per a majors de 25 anys
Universitat Nacional d'Educació a Distància (UNED)
Cursos subvencionats pel Fons Social Europeu
Curs «Ecologia i societat»

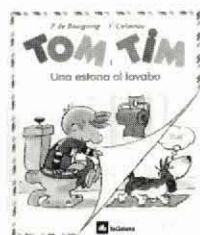
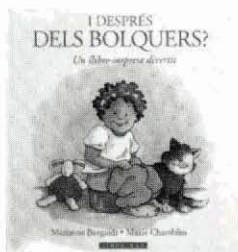
Matriculació

Dates
Adults: De l'1 al 31 de juliol
i de l'1 al 15 de setembre
UNED: Preinscripció, del 23 de juny al 31 de juliol
Matriculació, 1r termini: del 15 de setembre
al 16 d'octubre
2n termini: de l'1 al 30 d'octubre
Horari De 9.30 a 13.30 i de 16.30 a 20.30 h

A la consulta de la pediatra

Rosa Isern i Roser Ros

A la doctora X, que és pediatra, quan pot li agrada sortir a la sala d'espera a buscar els seus clients i invitar-los a passar al seu despatx. Així pot observar com s'entretenen els menuts, quina relació gasten amb l'acompanyant, etc.

Avui a la consulta, hi ha un parell de marrecs asseguts, còmodament arrepapats als seients mentre comparteixen amb grans riallades el llibre que tenen a la falda. Vénen, amb la seva mare perquè els faci el seguiment del creixement.

La pediatra examina els dos marrecs i tranquil·litza la mare: tot està en ordre. Llavors s'interessa pel llibre que tan atentament examinaven els seus clients i s'adona, entre divertida i encuriósida, que es diu *El arte de la baci*, i com el seu nom indica, parla i fa parlar dels orinals i de moltes –no totes, és clar– de les coses que es poden fer amb aquest estri que ocupa un lloc preminent en certs períodes de la vida d'un infant.

La mare dels marrecs s'explica: està una mica aclaparada amb els dos fills. Ara mateix, diu, tot i portar-se dos anys, cadascun passa per

un període molt centrat en les caques i els pipins.

El petit, que té dos anys, inicia el període d'abandonament dels bolquers i el control d'esfínters.

El gran, que acaba de fer els quatre anys, ja ha superat aquesta etapa, però reviu amb el seu germà petit allò que ja semblava superat i tan aviat es riu de son germà com vol tornar a temps reculats en què hom li posava, a ell també, els bolquers i intenta així gaudir d'una intimitat –l'hora del canvi– de què es veu privat per la seva avançada edat.

La contemplació de les imatges del llibre en qüestió i la possibilitat de parlar d'aquests temes produeix damunt els seus fills –diu la mare– una veritable catarsi.

I la doctora X pensa que és una bona cosa que hi hagi llibres d'aquesta mena i, a més a més, agraeix a la mare dels dos marrecs que li hagi donat a conèixer aquest i altres títols, perquè pensa que quan li vingui a tomb ho recomanarà a altres pares i mares que es trobin en situacions semblants.

I és que, per a molts pares i mares, el contacte amb el pediatre que s'ocupa de vetllar pel crei-

xement físic durant els primers anys de vida dels fills és un moment molt esperat. És una bona ocasió per abordar aquelles situacions que, tot i ser de l'àmbit mèdic, han de ser tractades més enllà dels límits que la medicina imposa.

El títol exacte del llibre comentat és el següent:

CLAVERIE, J., i M. NIKLY:
El arte de la baci
Salamanca: Lóquez, 1993.

I també n'hi ha d'altres que poden complir una funció semblant, com els següents:

BORGARDT, M., i M. CHAMBLISS:
I després dels bolquers?
Barcelona: Timun Mas, 1996.

BOURGOING, P. de,
i Y. CALARNOU:
Una estona al lavabo
Barcelona: La Galera, 1996.

HOLZWARHT, W.,
i W. ERLBRUCH:
El topo que quería saber quién se había hecho aquello en su cabeza
Madrid: Altea, 1991.

L'adaptació un procés compartit, un compromís de tots

De forma sistemàtica, se'ns apropa a la complexitat del procés d'adaptació dels infants a l'escola, i alhora de l'escola a cada grup d'infants. Es planteja, a partir de l'experiència, una manera de procedir en l'adaptació en la qual intervenen tots els implicats. I es constata la complexitat d'un fet aparentment simple, que apareix cada cop menys simple a mesura que es prepara i s'hi fa intervenir tothom.

Celestina Freixes, Carles Gràcia i Claustru Rull

Conscients de la importància del primer contacte de l'infant i la seva família amb l'entorn escolar, pensàvem que aquest esdeveniment havia de tenir un tractament específic i acurat fins a l'últim detall.

L'escola pública Antaviana inicia la seva activitat educativa a partir de la fusió de les escoles Pla de Fornells i Ton i Guida durant el curs 1994-1995. És un centre de doble línia situat al barri de Roquetes, al districte de Nou Barris de Barcelona.

La gènesi del projecte d'entrada i adaptació dels infants a l'escola sorgeix de la preocupació de l'equip de mestres de parvulari, i és fruit del neguit que provoca l'arribada dels més petits a l'escola.

El curs 1990-1991 s'inicia l'experiència del projecte d'entrada de forma més sistemàtica, i s'inclou de forma prioritària en el Pla anual del

centre, amb la col·laboració de l'EAP de Nou Barris, que ho emmarca en el seu Pla de treball anual.

L'objectiu del projecte era fer una entrada a l'escola al més personalitzada possible

i acollir de la millor manera els infants i les seves famílies. El contingut del projecte es concretava en les actuacions següents:

- Reunió amb els nous pares i mares per conèixer l'escola, i el parvulari específicament, i explicar les activitats del procés d'adaptació (s'expliquen també les actituds i els hàbits per treballar durant l'estiu per afavorir una millor adaptació).
- Visita a l'escola per tal que els pares en coneguin l'espai i les instal·lacions.
- Entrevista personal del tutor amb els pares i el nen.

- Horari flexible i entrada gradual durant la primera setmana.
- Disposició d'una persona de suport al grup els primers quinze dies.

Després del primer mes es reuneix el tutor amb el professional de l'EAP per tal d'analitzar les entrevistes i les observacions i estudiar, si escau, les adaptacions que calguin.

Cap a la meitat del primer trimestre es valora com ha anat el procés d'adaptació en una reunió conjunta de pares, mestres i EAP.

S'insisteix en la col·laboració i participació dels pares.

Especial atenció als tres anys

No és fins al curs 1992-1993, que s'inicia la incorporació generalitzada a les escoles dels infants de tres anys. Aquest fet ens va esperonar a revisar i canviar alguns aspectes del projecte per tal d'adequar-lo a les seves necessitats.

Aquest projecte d'adaptació dels infants que

entren per primer cop a l'escola té sentit si comptem amb l'acceptació i plena col·laboració de la família. Convé fer conscients als pares que el procés d'entrada requereix una especial atenció i dedicació, amb l'assistència a les entrevistes i una adequació a les modificacions de l'horari i el calendari.

Anualment es revisa i valora el projecte per tal d'adaptar-lo i millorar-lo i fer que s'adeqüi a les necessitats personals i escolars. Hi ha aspectes que s'han de treballar de la mateixa manera al llarg de tots aquests anys. N'hi ha d'altres que s'han modificat o, fins i tot, se n'ha canviat l'objectiu.

L'actual projecte que detallarem a continuació és tal com l'hem aplicat aquest curs 1996-1997.

Què fem

Entrevista inicial i personal

És el primer contacte que s'estableix entre el mestre i el nen dins de l'espai on desenvoluparà,

principalment, la vida escolar. Hi són també presents el pare i la mare. En un ambient cordial i distès es dialoga sobre aspectes relacionats amb el llenguatge, el joc, els hàbits, del seu fill.

El caire d'aquestes entrevistes ha anat variant al llarg del temps. La nostre reflexió sobre això és que l'entrevista no es pot limitar únicament i exclusivament a la recollida de dades d'un qüestionari establert.

Mentre dura l'entrevista el nostre objectiu es basa en l'observació del nen i com interactua amb l'adult: com juga, quin grau de dependència té amb els pares, etc. En aquests moments es dona als pares la possibilitat de manifestar els dubtes i interessos.

Aquesta entrevista es fa sempre abans que el nen comenci l'escola. Això també inclou les possibles arribades dels nens a l'escola fora del mes de setembre.

Entrada esgraonada

El primer dia d'escola entra un grup reduït de

sis a vuit infants, i progressivament s'incorpora la resta. Pensem que convé no allargar més de quatre dies aquest procés.

Horari

L'horari de permanència a l'escola la primera setmana és de tres hores. Tampoc no coincideix l'hora d'entrada amb la resta de nens de l'escola.

Accessibilitat

Les famílies tenen accés directe i diferenciat de la resta de l'escola. Les famílies acompanyen i recullen diàriament els seus fills fins a la porta de la classe. És un espai breu de temps, però molt profitable per intercanviar aquelles informacions puntuals i anècdotes que ens ajuden a entendre millor l'infant i a establir una relació més estreta entre pares i mestres.

Formació del grup

Atès que l'escola és un centre de doble línia, la configuració dels dos grups és prèvia a l'entre-

vista inicial. Així, cada mestre pot atendre més particularment les famílies.

Es busca que els dos grups quedin equilibrats mitjançant el control de variables com el mes de naixement, la procedència (escola bressol, àmbit familiar), els germans bessons o els cosins, els sexes i l'ús del servei de menjador.

Disponibilitat de personal

Per poder acollir i atendre més acuradament els infants cal que durant el primer mes siguin dues, les persones que es fan càrrec de cada grup.

Menjador

L'espai on mengen els nens no és el mateix on ho fa la resta de l'escola. Tampoc no mengen a l'aula.

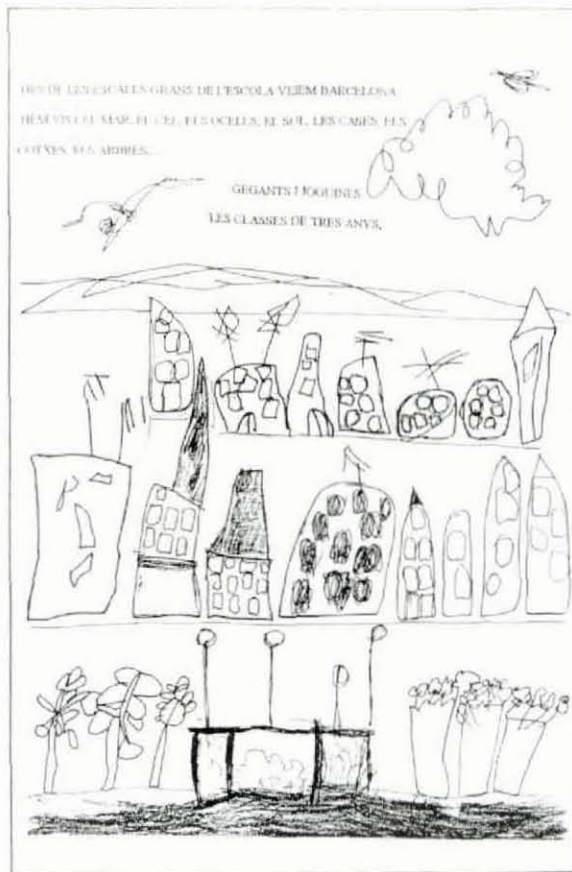
El servei de menjador és gestionat per l'AMPA.

No coincideix l'inici del menjador amb el del curs. Sol començar una setmana després. També s'hi fa una entrada esgraonada. Les persones encarregades del menjador inicien la seva relació amb els nens alguns dies abans. Els mestres ajudem a familiaritzar-se amb el canvi d'espai.

Després de dinar, la sala de psicomotricitat s'acondiciona com a dormitori per tal de facilitar una estona de repòs i descans.

Amb qui ho fem

Aquest projecte d'entrada i adaptació comporta la implicació de diferents àmbits: famílies, escola, EAP i escoles bressol. Tots hi aporten el grau de compromís que demana.

Les famílies

Un cop els pares formalitzen la matrícula dels fills, se'ls convida a una reunió de caire més formal per tal d'explicar-los tot aquest projecte.

La reunió té lloc a l'escola mateixa durant el mes de juny. S'hi tracta el següent:

- Benvinguda a l'escola de la qual entren a formar part.
- Explicació del Projecte educatiu de l'escola: la línia pedagògica, els serveis, equipa-

ments, etc. Aquests punts, els tracta l'equip directiu.

- Justificació del projecte d'entrada i adaptació des d'un vessant psicològic. Aquest punt, l'expliquen els professionals de l'EAP. També es donen un seguit de suggeriments per tal de preparar el nen per a aquest esdeveniment durant l'estiu: parlar positivament de l'escola, transmetre'n una idea de confiança i seguretat, passejar i anar a conèixer-la, comprar junts la bata i la bosseta de l'esmorzar, fomentar l'autonomia personal a l'hora de vestir-se o menjar, treballar aspectes com el control d'esfínters i menjar sense triturar, preparar un petit àlbum fotogràfic de la família per portar a l'escola, etc.
- Funcionament de la dinàmica del parvulari: es reparteixen uns fulls amb les orientacions i l'organització del parvulari.
- Explicació del procés d'entrada.
- Concreció del dia i l'hora de l'entrevista personal, que tindrà lloc a principi de setembre. Se'n dona constància per escrit a cada família perquè puguin organitzar-se amb temps. Aquests punts són explicats per l'equip del parvulari.
- Participació dels pares i mares dins de l'escola per mitjà de l'AMPA. Explicació per part de l'AMPA de la seva organització i del funcionament de les activitats que gestiona: els menjador, les activitats extraescolars, etc.

Es demana la col·laboració a les famílies en l'acompliment de tots aquests requisits: assistir a l'entrevista, respectar la data d'entrada i l'horari, etc. També s'orienta els pares sobre els canvis d'actitud o regressions que poden fer els

infants com a resposta a la seva adaptació al món escolar.

En tornem a parlar passat el primer mes. Se'ls torna a convocar per valorar i contrastar el resultat de l'experiència de l'adaptació. És important parlar de com els pares i mares han viscut aquest període, molt sovint és als familiars mateixos, a qui costa separar-se del nen.

Amb tota l'escola

El projecte d'entrada i adaptació es troba recollit al PEC (Projecte educatiu de centre) de l'escola com a tret característic. S'emmarca en el Pla anual amb les modificacions pertinents a començament de cada curs i es revalida amb l'aprovació del Claustre i del Consell d'Escola.

La infraestructura d'un projecte com aquest no pot implicar només l'equip d'educació infantil. Comporta el compromís de tot el Claustre. Aspectes com el suport de dues mestres per ajudar les classes de tres anys, l'organització d'entrades i sortides, la neteja del material i les joguines, la coordinació d'espais i horaris, o l'assistència a les reunions, no es podrien dur a terme si no hi hagués la col·laboració de tothom.

Amb l'EAP

L'EAP inclou, dins del seu Pla de treball anual, la participació en aquest projecte d'entrada i adaptació de nens de tres anys. L'EAP prioritza la seva intervenció al llarg del primer trimestre i la seva actuació es concreta en participar en la reunió del mes de juny, donar suport i assessorar l'equip d'educació infantil pel que fa a l'adaptació

del grup de tres anys i col·laborar en la detecció, seguiment i prevenció dels infants amb necessitats educatives especials.

Amb les escoles bressol

Abans de la preinscripció a les escoles, enviem un cartell a totes les escoles bressol de la zona. En aquest cartell, es convida tots els pares a una

reunió per conèixer la nostra escola. La reunió es fa dins d'una classe de nens de tres anys perquè les famílies puguin veure *in situ* com és i com funciona, i puguin preguntar allò que els preocupa.

Al mes de setembre parlem amb les escoles bressol de les quals hem rebut infants. Els agraïm que canalitzin la informació i els oferim la possibilitat de fer un intercanvi entre els professionals sobre els interessos, el treball, les relacions, etc., de l'estada a l'escola bressol.

A tall de reflexió

Aquest projecte és fruit del treball i la reflexió que, curs rere curs, hem madurat l'equip de mestres. Tanmateix aquest procés ens ha portat a reconèixer que són les nostres actituds, les que dinamitzen d'una manera o altra les relacions que establim amb els infants i les seves famílies.

No es tracta només d'adequar els espais, flexibilitzar els horaris, acollir favorablement, etc. Sinó que cal –i és potser el més important– que el mestre sigui un punt de referència, un eix bàsic, en el qual els infants i les famílies puguin trobar una resposta i un suport quan calgui. Pensem que no és una tasca fàcil ni senzilla, però el resultat final mereix l'esforç.

Fent una valoració de l'experiència, considerem molt positiva la resposta que aconseguim. Som conscients que, el període d'adaptació, no el podem limitar a un mes i mig, i que és un procés que es pot allargar.

Al grup de tres anys, iniciem un camí amb els infants i les seves famílies. És un primer pas dins de l'escola i cal que aquest pas sigui segur, tranquil, agradable i amb confiança per a totes les persones que en som part implicada. ■

Bibliografia

- DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT: «Full de disposicions i actes administratius del Departament d'Ensenyament», DOGC núm. 2218, 14 de juny de 1996.
- ANGELET, J., C. CLAVERIA i C. GRÀCIA: *Revista Connecta*, núm. 5, desembre de 1991, Centre Pedagògic i de Recursos de Nou Barris.

Propostes per a la renovació de l'ensenyament

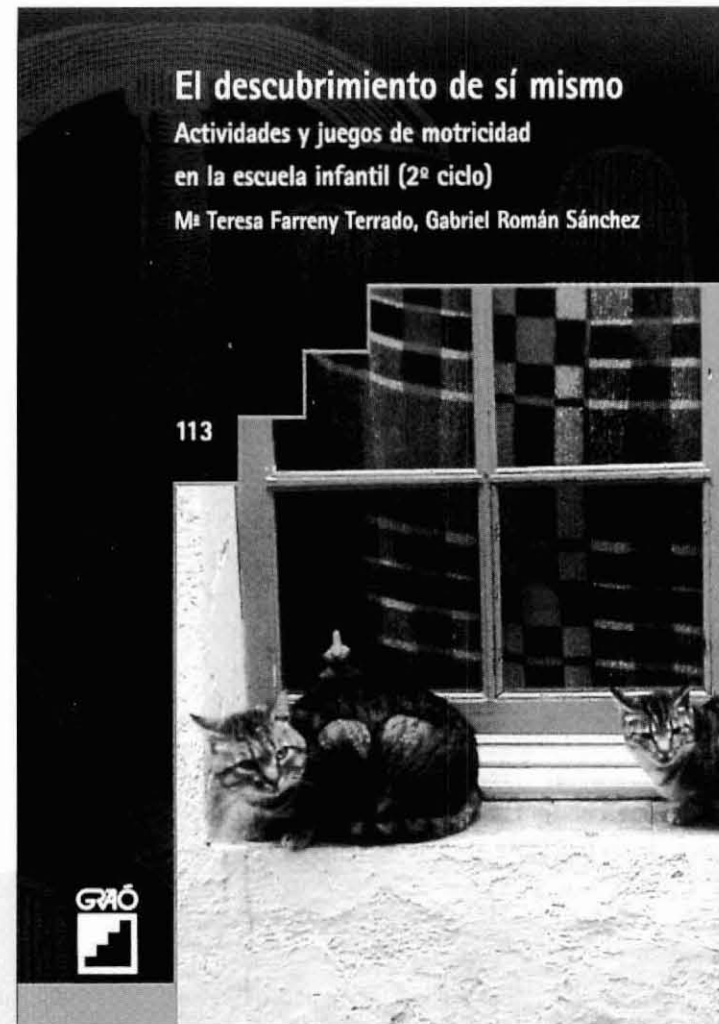
EL DESCUBRIMIENTO DE SI MISMO.

Actividades y juegos de motricidad en la escuela infantil (2º ciclo)

M. Teresa Farreny Terrado, Gabriel Román Sánchez

El movimiento es una fuente de placer y a la vez es fundamental para vivenciar, aprender y conocer. Trabajar el cuerpo en todas sus dimensiones favorece el autoconocimiento y la autoestima de los niños y niñas ayudándoles a relacionarse con el entorno y con los demás. Este libro sugiere una serie de ejercicios motrices (sobre esquema corporal, orientación espacial y temporal, coordinación, lateralidad, ritmo, expresión corporal, comunicación y autoestima) con la consiguiente introducción teórica que puede facilitar a los profesionales de la educación del alumnado de 3 a 6 años la realización de sesiones lúdicas y creativas.

EL TRABAJO CORPORAL: UN INSTRUMENTO PARA EL AUTODESCUBRIMIENTO DE LOS NIÑOS Y LAS NIÑAS EN EL PARVULARIO • CARACTERÍSTICAS PERSONALES Y SOCIALES DE LOS NIÑOS DE 3 A 6 AÑOS • CRITERIOS METODOLÓGICOS • IMPORTANCIA DEL JUEGO EN EL DESARROLLO DEL NIÑO • CONTENIDOS DE TRABAJO: PROPUESTAS Y ACTIVIDADES •

72 pàgines

1.100 PTA

GAO

C/ Francesc Tàrraga, 32-34, 08027-Barcelona

Sol·liciteu catàleg al telèfon (93) 408 04 64

Propostes suggerents

La ploma

Hi ha una mena de misteri i de novetat que fa que cada matí sigui diferent de l'altre.

Què explicaran, què plantejaran, què hauran trobat pel camí de l'escola, quines notícies aportaran els meus petits infants avui. Ells arriben carregats d'idees, amb les butxaques plenes de coses, jo també.

L'important és institucionalitzar una tècnica que permeti sistematitzar tanta quantitat de vida. Aquesta tècnica és la conversa diària, la qual possibilita acollir els interessos espontanis dels infants. Aquesta conversa genera activitats eminentment globalitzadores perquè hi intervenen tots els llenguatges de forma solidària i permet explicar la realitat que ens envolta, que ha

Una tercera proposta suggerent: la ploma. En totes les que s'ha presentat hi coincideixen la imaginació i creativitat tant dels infants com dels adults, i també escoltar els infants i obrir a l'exterior. Una proposta individual hi esdevé una construcció col·lectiva. Són elements clau per al treball a l'escola. En conjunt ens apropem a una manera de fer de mestre i de concebre l'escola, en la qual els infants són protagonistes del seu aprenentatge. És una escola que encadena competències en un procés estimulant per a tots.

Josepa Gómez i Bruguera

entrat a l'escola i que volem que sigui objecte d'estudi.

La regularitat d'aquesta tècnica, que es caracteritza per la seva quotidianitat, dóna un marc de seguretat i possibilita un ensenyament que es basa en els interessos espontanis

dels infants i en les actualitats que ofereixen el marc de l'escola i l'ambient.

Cada notícia explicada, cada aportació per ser objecte d'estudi, són senyals de la vida dels nens i de les nenes, formen part de la seva història, de la seva cultura, del lligam que uneix vida i escola i que contribueix a viure-ho com un sol món.

El paper de l'adult, que intenta establir en tot moment una relació de qualitat amb els infants i que es mou en el doble vessant d'impulsor i de

receptor, és cabdal perquè coneix i esbrina les necessitats dels petits, acull i encamina, escolta i proposa. I aleshores es crea en el grup aquella mena d'ordit que ens deixa moure i respirar al nostre ritme, però alhora ens embolcalla i ens dóna la idea d'estar treballant conjuntament en un mateix projecte. Hi treballem tots i ho treballem tot, perquè l'acció sobre la realitat és global i és interdisciplinària, i no pot estudiar-se per compartiments estancs, comporta relacionar constantment els nous coneixements amb els que ja sabíem i crear marcs de referència, perquè coneixent allò que ens és proper podrem comparar i interessar-nos per tot allò que ens és més llunyà.

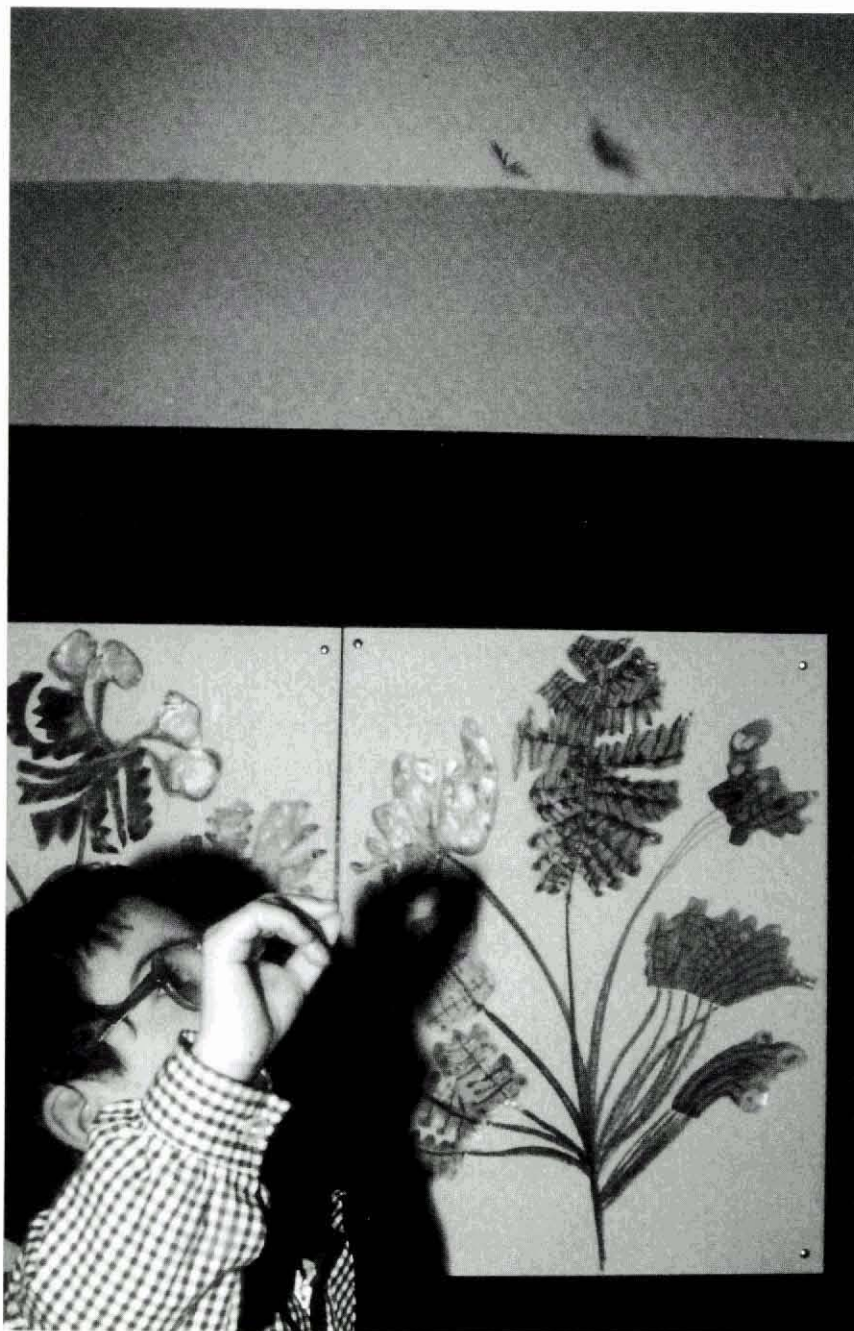
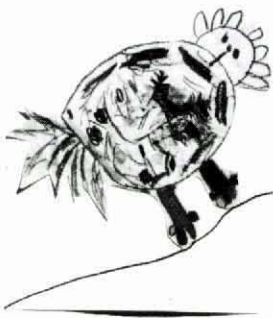
Així és que com cada matí, havíem fet rotllana per iniciar la conversa. La rotllana simbolitza aquell espai que omplim amb l'aportació de tots.

L'Òscar ens explica que ha portat una ploma de color taronja que ha trobat al pati de l'escola.

Hem provat d'escriure amb plomes d'ocell com els antics. Mergant escriuïa amb una ploma d'ocell.

Carla i Lluís
Anna plati
Joan Palmira
Carla MARG
Sara PUZE
CASA

I la petita ploma desencadena un treball col·lectiu esplèndid.

–Potser aquesta ploma ha arribat volant.

Hem fet volar la ploma amb la nostra bufera, i és veritat que vola.

–La nostra bufera es nota, però no es veu perquè és transparent.

–Les bosses d'anar a comprar, les bosses de plàstic, també són transparents, però es veuen.

–Jo un dia vaig anar a una pizzeria, hi havia un vidre transparent, no el vaig veure i m'hi vaig donar un cop.

–El meu lloro també té plomes de colors.

A partir d'aquí s'hagués pogut iniciar un estudi de les aus, les característiques de les plomes, haguéssim pogut fer classificacions, però vam anar per un altre camí.

Potser aquesta ploma és...

–D'un ocell taronja.

–De festes, estaven posades en un pastís.

–D'un ou de Pasqua.

–D'un pastís de Pasqua.

–D'un peixet taronja. Ai! no que els peixos no tenen plomes, tenen escates.

–De la corona d'un indi.

–Però com vols que la ploma de la corona d'un indi vagi volant, volant i passi nits fins arribar a l'escola?

–Els indis poden anar amb avió i venir molt de pressa fins aquí.

–Només poden anar a cavall.

–Els indis antics sí, però els indis d'ara també poden anar amb avió, amb barco.

–Però són atacadors.

–No, abans atacaven perquè els preniën les terres.

Els infants han anat parlant i han descabdellat tot allò que saben i aporten a la conversa el que han après i el que han sentit a dir a la família i en l'ambient que els envolta. I continuen.

—Doncs, anant a la guarderia de la Mirta hi ha la casa d'una senyora i hi té un galliner. Al galliner hi ha gallines i galls. Al terra hi ha moltes plomes.

—És clar! perquè les gallines i els galls tenen plomes.

Anem a buscar plomes i allí al galliner estudiem els galls i les gallines.

I amb les plomes incorporades al paper dibuixem magnífiques gallines i magnífics galls. Cadascun és únic, singular.

Aleshores hem provat d'escriure amb plomes d'ocell com els antics, com Mozart, que escrivia la seva música amb plomes d'ocell.

Hem dibuixat amb plomes d'ocell.

El treball que ha generat la petita ploma segurament és singular, però a la conversa quotidiana hi apareixen tot sovint elements senzills que poden ser l'eix vertebrador de petits estudis en els quals cadascú té alguna cosa a comunicar, a aportar i proposar. Si analitzem la quantitat de continguts que hem posat en funcionament ens adonarem que han pres consciència del propi cos i les seves possibilitats funcionals («hem fet volar la ploma amb la nostra bufera i és veritat que vola») relacionant-ho amb tota la colla d'exercicis que desenvolupem a fi de tenir control del buf per dominar-lo i poder parlar i cantar millor. Posteriorment podem observar amb quina riquesa i varietat expressen les qualitats dels objectes quant a la seva transparència, opaci-

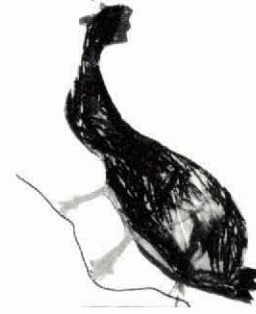
tat, translucidesa a partir de la seva experiència directa («la nostra bufera es nota, però no es veu perquè és transparent», «les bosses de plàstic són transparents, però es veuen», «hi havia un vidre transparent, no el vaig veure i m'hi vaig donar un cop»). Hi ha la manifestació explícita que les aus tenen plomes. Quan comença el discurs arran dels indis es manifesten tots els sabers i els tòpics dels coneixements que són més llunyans i que coneixem no tant per l'experiència directa sinó per l'observació indirecta i pels mitjans de comunicació. Hi apareixen els sistemes de valors que s'han viscut en el marc familiar. S'esmenten els mitjans de transport: a cavall, amb avió, amb vaixell.

La realitat més propera torna a imposar-se i hi ha una demanda d'anar a buscar plomes on n'hi ha de veritat i en abundància.

Al llarg del treball hi ha una intervenció solidària de tots els llenguatges. Necessitem el llenguatge oral per expressar el nostre pensament, per comunicar-nos. Necessitem el llenguatge escrit per transcriure allò que parlem i recordar-ho, l'utilitzem també quan volem escriure com els antics. Necessitem el llenguatge plàstic quan volem representar les gallines o quan volem dibuixar amb les plomes com a estri.

En definitiva i per acabar, és bo instituir marcs de conversa i de motivació en els quals l'adult sàpiga establir la qualitat de relació necessària per saber acollir, escoltar i encaminar, a fi que una aportació senzilla d'un infant pugui transformar-se en un treball de grup complex, ric, creatiu i interessant. ■

galls i gallines

Hem provat de dibuixar amb plomes d'ocell

El que esperem i apreciem de l'escola bressol

Com a preàmbul

Pel nostre treball professional –som psicòlegs i, en bona mesura, sempre hem treballat directament o indirectament en tasques relacionades amb l'assessorament psicopedagògic al professorat i les famílies–, sovint hem escrit i parlat sobre el paper dels pares i les mares, de la família en general, tant en relació amb el desenvolupament general de nens i nenes, com del seu paper en el procés educatiu escolar. Ho hem fet des del coneixement que proporciona la formació, l'estudi, i des de l'anàlisi de les experiències alienes que hem pogut conèixer. Però avui, per primer cop, els nostres comentaris sortiran, sobretot, de la nostra pròpia experiència.

En efecte, se'ns ha demanat com a pares amb un fill a l'escola, i no com a «experts», una reflexió sobre algunes de les nostres vivències sobre això, i amb una atenció particular sobre el que es relacioni amb les nostres percepcions i expectatives del que ocorre o en agradaria que passés en el procés educatiu del nostre infant en el seu pas per aquesta etapa educativa.

En primer lloc, cal dir que és molt difícil tractar de respondre aquesta

Aquestes reflexions i expectatives d'uns pares novells respecte del pas del seu fill per l'escola bressol, s'han escrit no tant per als seus homòlegs, sinó per als educadors de les escoles bressol, amb la idea que els pot ser positiu aproximar-se a les expectatives i preocupacions dels pares. Expectatives i preocupacions tenen molt a veure i estan mediatitzades pel grau de comunicació i de confiança que s'estableix entre les famílies i l'escola.

Pilar Alonso | Gerardo Echeita

demanda en general, encara que fos solament pel que fa al període 0-6. No podem dubtar que hi ha certs «denominadors comuns» entre els pares i les mares que enviem els nostres fills a l'escola bressol i al parvulari. Però no és menys cert també, i més per als objectius de la demanda que motiva aquest article, que, per moltes raons, no són idèntiques les preocupacions d'uns «novells» com nosaltres, progenitors d'un nen de setze mesos, que les d'aquests herois de l'existència que s'animen a tenir la parelleta, el trio o una família més nombrosa.

En segon lloc, no s'ha de perdre mai de vista que l'experiència de ser pare o mare és fruit constant d'una interacció amb el fill i és condicionada pels factors socioeconòmics i culturals en què cada parella es mou. Per tant, per parlar d'aquesta experiència hauríem de tenir molt presents també les característiques i necessitats dels fills en qüestió i aquests condicionants. Diem això perquè les nostres preocupacions o interessos en relació amb el pas d'en Raul per l'escola bressol poden semblar nimietats o superficials si es comparessin amb els de pares els fills dels quals tenen necessitats especials, o els d'alguns la primera preocupació dels quals pot ser la subsistència digna.

Aquest no és el nostre cas, però avancem que, des del nostre punt de vista, seria molt important, enriquidor i instructiu per a tots que aquest mateix tema fos tractat també pels que estiguin en situacions diferents de la nostra, de manera que poguessin plasmar per escrit el que passa pel seu cap i el seu cor.

Finalment, hem pensat que per reflectir el que ens preocupa i el que voldríem de l'escola bressol, i com veiem o ens imaginem el que hi passa, és necessari saber com ens sentim i experimentem l'«abans de» sortir cap allí amb en Raul als braços.

Feliçment aclaparats

Com tantes altres parelles en la nostra situació, hem hagut de respondre la pregunta de familiars i amics: «i com esteu?» I la veritat és que és una pregunta molt compromesa, si no vas de fals o hipòcrita per la vida. En efecte, fals seria dir solament que «estupendament», «completament feliç», «a la glòria», quan de la nit al dia has de deixar de fer –si més no durant un temps– tot el que t'agradava, quan estàs baldat perquè dorms poc, malament i a deshores i quan et descobreixes discutint amb la parella, com pot-

ser no ho havies fet mai abans, per qüestions tan profundes com el temps de cocció dels biberons, la pressa a l'hora de respondre al plor de la criatura o pel que es pot o no es pot tocar a casa.

Però com que l'arribada d'un fill és un esdeveniment, generalment anhelat i desitjat, rodejat de fantasies i carregat d'expectatives, tampoc et sembla acceptable, i fins i tot pot ser que et culpabilitzis força, manifestar obertament que els teus sentiments no són solament de satisfacció i alegria, sinó també de preocupació i bastant desconcert.

I amb aquest estat d'ànim estàvem nosaltres també quan la Pilar va encertar a condensar en dues paraules aquest estat vital: «feliçment aclaparats». En efecte, feliços, en primer lloc i per damunt de totes les coses, perquè cada somriure, cada aprenentatge, cada contacte és un regal, un antídote contra la tristesa i una cosa que, en general, s'explica malament amb paraules o que quan es vol fer es corre el risc de semblar molt cursi.

Aclaparats per mil coses. Pel que fa al nen, en primer lloc, per la seva salut, el benestar físic, sobretot. T'espanta la seva debilitat i et preocupes per tots els símptomes i, tret d'excepcions, tot et sembla que pot ser símptoma d'alguna cosa important que demana la teva màxima dedicació. I si la malaltia, lleu o greu, arriba, aleshores t'angoixes més i, si no vas amb compte, et descontroles.

Després, amb l'arribada d'aquell primer nivell d'autonomia que es reflecteix en poder caminar i explorar l'entorn, apareix el gran dilema dels maleïts límits i, amb això, el que podríem anomenar la preocupació pel

futur «caràcter» de la criatura. Fins quan hem de fomentar-li l'interès i la necessitat per explorar i experimentar amb els objectes i les situacions? Quan i com ha d'aprendre que hi ha coses que no es poden fer, o que no tot és a l'abast del seu desig? La preocupació et ronda a totes hores: si som molt tous, serà capriciós, dominant?; si ens passem, quin abast tindrà el trauma produït? tindrem un fill submís i dependent?

Dilema –a la llarga de molta menor transcendència que la que creiem–, i de passada conflicte potencial amb la parella amb la qual és probable que no coincideixis, d'entrada, en el valor que té aquesta col·lecció de caixes que en Raul s'entesta a fer volar i un de nosaltres a salvaguardar, a títol d'exemple.

Finalment ja comença a preocupar-nos la confrontació entre el que veiem i les expectatives que ens n'hem forjat. El mateix que està estirant els cabells d'un company de joc per una joguina que d'aquí uns segons oblidarà, arribarà a ser la persona solidària i cooperativa que ens agrada-ria?

I així, feliçment aclaparats, compensant una cosa amb una altra, sortim cada matí, des que en Raul té vuit mesos, cap a l'escola que hem escollit.

L'escola bressol, de les preguntes a la confiança

...i al començament tot són preguntes: i què faran, i per què i quan, i com el tractaran i...? I hom es descobreix que quotidianament té aquestes preguntes i no deixa de fer-se-les. Al mateix temps, les hores tenen cent vint minuts i mai no arriba el moment d'anar a recollir-lo. Aquesta va ser, per a nosaltres, la primera vivència de l'escola infantil.

Però cal reconèixer que també hi ha un sentiment contradictori entorn d'aquesta primera vivència: alhora que voldríem ser allà de forma permanent, necessitem distància en relació amb aquest esdevenir diari tan absorbent que és l'educació d'un infant i, en aquest sentit, els murs que delimiten l'escola també faciliten un espai necessari per ser Pilar i Gerardo, i no necessàriament una mare i un pare.

En tot cas, en aquesta situació ens resulta fonamental que aquestes preguntes tinguin resposta. Entenem que per a les seves educadores ha de ser mortal repetir un cop i un altre una informació que pot semblar trivial, però sense la qual es corre el risc que entre ells i nosaltres sorgeixi un cert

grau de desconfiança, que en cap grau és bo. Per contra, el comentari sobre el seu estat de salut, els avanços i retrocessos i, en general, la seva visió «sense passió de pares» sobre el desenvolupament del nostre fill ens ajuda a relaxar-nos i a conèixer millor aquest del qual pensaves que ho sabies tot.

Per a nosaltres ha resultat i resulta molt important rebre aquesta informació per dues vies. La primera, lògicament, per mitjà de la xerrada tranquil·la i franca amb les seves educadores, que com més loquaç, franca i sistemàtica sigui, millor. En aquest sentit, no esperem tots els dies un informe complet i detallat del que passa, però també és cert que un simple «bé, normal», o l'absència de comentaris ens deixa a vegades insatisfets. També ens sentim molt bé quan aquesta informació s'anticipa a les nostres preguntes, perquè ens allibera del sentiment de ser pares pesats que ho volen saber tot.

Però igualment apreciem enormement el fet que la nostra escola sigui oberta i participativa i que, gràcies a això, moltes vegades puguem veure amb els nostres ulls, sense necessitar explicacions, el que hi passa naturalment i com això incideix en el desenvolupament del nostre fill.

...i temps més tard, si la confiança en el que es fa a l'escola infantil ha guanyat la batalla als dubtes, hi ha menys preguntes i més tranquil·litat, però no menys interès, que se centra sobretot en els seus progressos. Descobrir i apreciar els avanços que s'esdevenen en aquest procés mitjançant el qual els nostres fills reconstrueixen el món que ens rodeja i en la tenacitat forgen la seva pròpia personalitat, és una experiència singular. Però com passa en tants àmbits de la vida, per veure cal saber mirar i, per tant, novament aprecies molt l'ajut de la seva educadora quan et fa notar els seus petits grans avanços tant en el que fan com en el que són.

Per concloure

Si és un fet que per al nostre petit gran home el seu pas per l'escola infantil és molt positiu, també és cert que per al nostre procés de ser pares aquest mateix fet, en la mesura en què respon les nostres expectatives i necessitats, té una importància significativa. En efecte, ens allibera i ens descansa, ens permet distanciar-nos i conèixer millor el nostre fill i, amb això, estar progressivament molt més feliços i menys aclaparats.

Homo ludens

o com aquí es defensa
que els bebès
també juguen

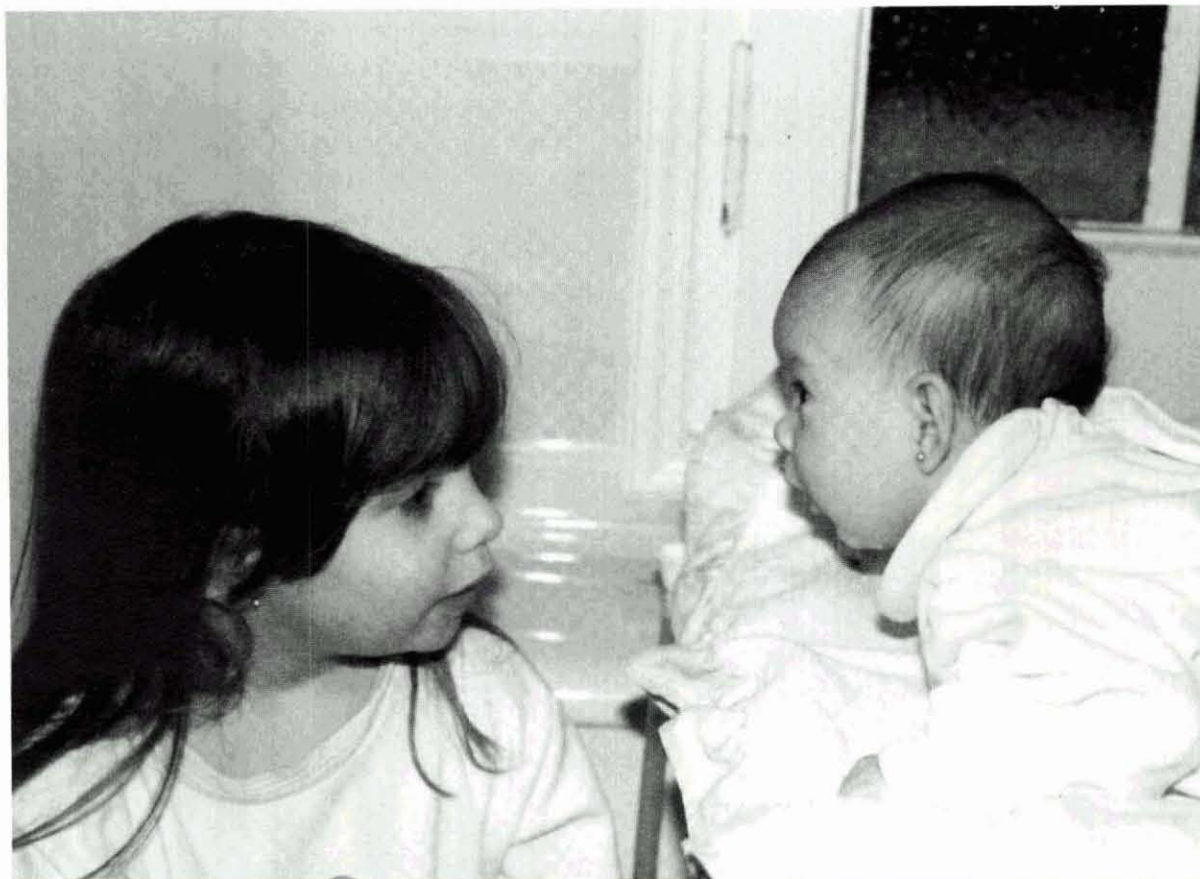
Així que neix, i fins i tot abans, el nadó mostra clarament les seves capacitats de jugar, de distreure's, de divertir-se. Malauradament molta gent pensa que els nadons no juguen. Solament cal aprendre a interpretar-ne els senyals. Jugar i divertir-se formen part de la vida i no s'ha d'abandonar només perquè es creix.

Màrio Corteiro

Fa cinc o sis dies, durant una consulta, una mare va mirar embadalida el seu nadó nascut feia poc, ajagut a la taula d'exploració, i va exclamar: «Estic desitjant que es faci gran perquè comenci a jugar». En una conversa amb ella i el seu marit vaig arribar a la conclusió que estaven plenament convençuts que el seu fill només arribaria a jugar més tard, segurament molt més tard.

Malauradament, molta gent ho pensa, això que els nadons no juguen. I qui ho ha dit que els nadons no juguen?

Crec que l'equívoc resulta del fet que analitzem les criatures, i especialment les seves activitats com el joc, des d'una perspectiva i un punt de vista d'adults. Trobem que un nadó no juga perquè s'esdevé que no juga directament amb nosaltres com fa un nen més gran. Però, fins i tot sabent que els nadons compten amb nosaltres per als seus jocs, a vegades el que no sabem és interpretar els seus senyals i trobem que ells

no volen res amb nosaltres només perquè no parlem el mateix llenguatge i assagem altres camins per comunicar-nos-hi. Trist destí el nostre, d'adults, si ens allunyem de les coses més encantadores i ens posem seriosos tota la vida només perquè no comprenem els senyals del món que ens envolta.

Jugar, divertir-se, acompanya l'ésser humà des de la concepció. El bebè salta dins el ventre de la mare. No dic que les puntades de peu que l'embarassada sent corresponguin pròpiament a un bon joc de futbol, però sabem, gràcies als enregistraments ecogràfics i altres estudis, que el bebè s'entreté, i utilitza per a això el propi cos. Sabem també que hi sent (els sons de la mare, els batecs del cor, les veus de les altres persones), que hi veu (alguna llum li arriba) a través de la paret abdominal de la mare.

El part, per exemple, és com el joc del gat i la rata entre el bebè i la mare, un joc dirigit essencialment per ell, al qual ella respon. Un joc amb un objectiu molt clar, però que només és possible gràcies a tots dos jugadors (i també al «públic», com és el cas del pare, i als «àrbitres», que són els professionals de la salut).

No serà l'al·letament un joc? I quantes vegades una criatura juga, amb els adults o amb altres nens, veritables jocs de seducció, de diplomàcia i també de manipulació, i intenta sovint de canviar fins i tot les regles del joc!

Així que neix, el nadó mostra clarament les seves capacitats de jugar, de distreure's, de divertir-se. Mira la mare amb tendresa, juga amb el mugró, fixa la mirada, ben aviat desafiarà els pares buscant la interacció —quina altra cosa és això sinó joc, diversió.

Ben aviat passa a la descoberta del cos (del seu, del de la mare), dels altres i del món, i, a poc a poc, juga amb les mans, amb els objectes, amb els companys, en una interacció com més va més gran i millor, i amb una necessitat també creixent de jocs de situació cooperativa: quantes vegades no ens hi unim suficientment, en termes de temps i d'oportunitat, per donar una resposta adequada a aquestes sol·licituds. El joc solitari és complementat progressivament amb el joc amb diverses persones. I, curiosament, els jocs reals o fantàsiosos permeten als infants, des de molt aviat, sublimar algunes frustracions i aprendre a dominar l'estrès i la contrarietat; pràcticament totes les criatures juguen a les escoles amb les nines, o a pares i mares. I generalment es comporten amb les nines amb una actitud molt dictatorial, «manant», «manant i disposant», en fi, fent amb els seus «alumnes» allò que no poden fer amb els pares o amb les altres persones. Quantes nines han rebut ja renyines, han estat estirades pels cabells, han sofert les formes més increïbles de tortures? Quantes vegades, també, l'infant idea situacions amb les quals pretén, al final, expressar les seves angoixes, revelar allò que li arriba a l'ànima i donar senyals als adults (de manera que hagin de posar-se a prop d'ell amb disponibilitat i interès, i capacitat d'observar i interpretar degudament) dels problemes que el turmenten.

Al contrari del que es pugui pensar, jugar no és una activitat feta de gestos gratuïts i sense nexes, sinó que és una de les activitats més elaborades, més enllà del que és indispensable, ja que desenvolupa la creativitat, la ficció i la imaginació, l'alternança i el sentit figuratiu, representatiu, i l'organització dels gestos, diàlegs i escenaris.

Segons el professor Robert Debré, «pare» de la pediatria social, també les amebes juguen, ja que, després d'una fase en què agiten les seves prolongacions en cerca d'aliment, després també ho fan sense que sigui per recollir aliments o per a qualsevol altra finalitat. «És que l'ameba també juga?», preguntava el pediatre francès.

Jugar i divertir-se formen part de la vida i no s'haurien d'abandonar només perquè es creix. És com si deixéssim de respirar quan complim divuit anys o no ens alimentéssim més un cop casats. Els adults, actualment (i per quedar bé, sempre) tenen vergonya de mostrar públicament la seva faceta infantil. Potser perquè s'exigeix «productivitat», i això per a la majoria de la gent és sinònim de seriositat. Hem de situar aquests conceptes en el lloc adequat, o sigui, no com una cosa inútil i molt menys vulgar. Jugar és normal, és desitjable, és extremadament pedagògic i terapèutic, a més de ser una activitat amb avantatges en termes biològics, psicològics i socials. No hi ha res més instintiu que jugar; i, si no, mireu els animals domèstics, per exemple. L'ésser humà juga des de sempre i amb tot allò que té a mà. Probablement, a més de anomenar-nos *homo sapiens* també ens hauríem de dir *homo ludens*.

Estimats educadors: descobriu el que els nadons tenen i poden donar-vos, que ells us donaran l'activitat més gratificant: jugar. I, jugant amb els infants, aprofiteu-ho també per alliberar l'infant que (per sort!) roman dintre vostre. Sense jugar cristal·litzem i acabarem morint, si més no, de tedi...!

Traducció: Jordi Tomàs

Higiene personal en la primera infància

La neteja del cos

*La loció després de l'apat et reporta un doble regal.
Neteja les mans i fa tornar aguda la vista.
Si vols estar sa, renta't sovint les mans.*

*L'Art de conservar la salut
(Regimen Sanitatis) de l'Escola
de Medicina de Salern, segle XII*

La higiene de la neteja personal sembla una activitat superficial i rutinària, que va dirigida a respondre una necessitat de seguretat a fi i efecte de protegir el cos d'agents infecciosos o tòxics. La seva dificultat rau en convertir aquesta activitat en un hàbit que permetrà realitzar-ho d'una manera automàtica. Quan hom treballa el tema, segons en quin ambient s'intervé, es troba encarat amb diferents imprevistos, com pot ser la manca d'aigua corrent o aigua calenta en una llar, que la família valori la suficiència del bany setmanal, que es consideri perjudicial rentar els cabells més d'un cop per setmana, que tallar les ungles als més petits pot produir infeccions als dits, que es descuidi la higiene per depressió, estrès, baixa autoestima o mala organització familiar per part de la mare, que suporta la tasca

L'autor convida a reflexionar sobre el significat de la higiene, els efectes que té per a la salut, el model que es pot seguir i els factors que cal considerar quan se'n vol instaurar hàbits.

domèstica tot sola, valors diferents de l'olor corporal, ús de productes de neteja corporal no adequats, valoració diferent de la netedat, etc. Aquests fets ens evidencien la complexitat del tema, que d'entrada sembla banal. Davant d'un infant del grup amb mostres evidents i contínues d'higiene personal aparentment deficient, com es pot actuar en benefici de l'infant sense crear resistències en la família?

Abans de tractar aquesta qüestió us convido a reflexionar sobre el significat de la higiene, quins efectes té per a la salut, quin model es pot seguir i quins factors cal considerar quan es vol instaurar hàbits d'higiene.

La higiene

La mitologia grega del segle VIII aC detallava com els déus cuidaven els vius des de l'Olimp. Asclepi era el déu de la medicina que tenia cura

Esteve-Ignasi Gay

de la salut i lluitava contra les malalties dels humans; l'ajudaven per dues deesses filles seves: Hygea i Panacea. La deessa Hygea tenia cura de la salut, actuava sobre el cos i n'afavoria el funcionament normal, i sobre els altres elements de la natura (aire, sol, aigua, sòl) que pensaven que podien produir malalties. La deessa Panacea actuava amb uns determinats productes o remeis per combatre la malaltia. Esquemàticament podríem dir que Hygea es dedicava a promoció de la salut i prevenir les malalties, mentre que Panacea curava les malalties; ara bé, les dues coordinades per Asclepi representaven la medicina integral, origen cultural de la medicina hipocràtica. Més endavant, sembla que la medicina tradicional deixa les antigues tasques d'Hygea a les possibilitats que cada persona disposés i centra les seves actuacions en les funcions de Panacea, prescripcions de remeis o de regles de comportament per a tothom iguals.

Amb el descobriment del microscopi i la seva aplicació a la medicina, neix una nova especialitat mèdica, la microbiologia, que demostrà que

les malalties infeccioses no són causades per fermentació química dels humors corporals per generació espontània (miasmes) sinó que són produïdes per uns éssers vius microscòpics que es contagien per via directa de persona a persona, o per via indirecta mitjançant la contaminació de l'aigua, aliments, ratolins, insectes, etc. Els descobriments de la microbiologia donen un nou impuls a la higiene com un element clau per a la prevenció de les malalties transmissibles. Així neix a Europa el moviment higienista, dirigit per metges que denunciaven la manca de salubritat i d'higiene a les ciutats industrials com a factor afavoridor de les epidèmies (del contagi) de còlera, tifus, paludisme, que les assolaven freqüentment; la situació d'amuntegament, la manca de sanejament de l'abastiment d'aigua potable, clavegueram, possibilitats per adquirir i conservar aliments necessaris, les condicions de l'habitatge, entre d'altres, dificultaven les actituds i les possibilitats reals de realitzar les pràctiques d'higiene personal.

Segons la *Gran Enciclopèdia Catalana* la higiene és la ciència que estudia les condicions i els factors personals o ambientals que influeixen en la salut física i mental i que afavoreixen l'aparició i la difusió de les malalties. Tal com ja es definia en l'antiga Grècia, la higiene es classifica en dues categories: la higiene de l'individu o personal i la higiene de la comunitat o ambiental. L'abast de cadascun dels dos grups depèn de què s'entengui per cada una de les paraules claus que entren en joc, com són el cos, les necessitats de salut, els productes i serveis gratificants, límit entre la responsabilitat privada i pública, etc. Així doncs s'ha d'entendre l'evolució històrica i

la gran variabilitat cultural que hi ha en aquest tema per diferències geogràfiques, econòmiques, de coneixements, creences religioses, actituds personals, reaccions emocionals, etc.

La *higiene de la comunitat* és un conjunt d'actuacions sobre l'entorn o sobre comportaments col·lectius amb la finalitat de defensar, mantenir i millorar la salut del conjunt d'una població, com són: la higiene de l'abastament d'aigua, la recollida i tractament de les escombraries, la canalització de les aigües residuals, el sanejament dels espais i locals d'ús públic, l'educació per a la salut, la higiene escolar, esportiva, de l'ambient de treball, etc. És responsabilitat dels poders públics i l'executen diferents disciplines com la medicina, veterinària, infermeria, farmàcia, biologia, etc.

La *higiene personal* és un conjunt de mesures encaminades a la conservació de la integritat de les diverses funcions de l'organisme i de la millora i l'increment de la salut. Forma part dels costums de cada cultura. Inclou aspectes ben diferents com la respiració, el menjar, dormir, exercici físic, estudi, lleure, control emocional, veure la televisió i, entre d'altres més, la *neteja personal*. En aquest cas, és responsabilitat de cada persona i ho executa segons el seu grau d'autonomia o responsabilitat, però pot generar conflictes quan afecta als altres.

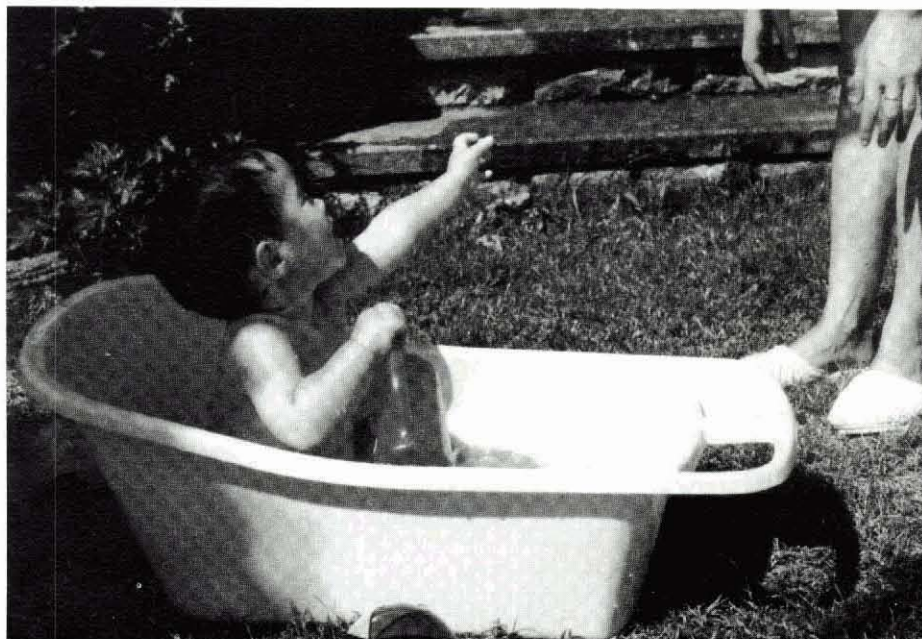
Les activitats d'higiene personal formen part de la funció de criança i formació que correspon a l'adult que acull l'infant. És a dir, que han d'acomplir un doble objectiu igual d'importants: d'una banda, que el cos torni a estar net després d'haver-se embrutat i, de l'altra, que incorpori les activitats descrites anteriorment

com a hàbits o comportaments automàtics al seu estil de vida. Els dos objectius s'han de treballar conjuntament.

Efectes sobre la salut

La pell és un òrgan viu amb una gran activitat, ja que no és només una armadura protectora totalment impermeable, sinó que és l'òrgan d'intercanvi amb l'exterior; de fet, la pell està plena terminacions nervioses sensibles responsables de recollir mitjançant el sentit del tacte la informació exterior (volums, densitat, temperatura, pressió, corrent d'aire), com a regulador de la temperatura interior del cos mitjançant la suor, i com a manifestació coherent de l'expressió dels sentiments o emocions complementa els ulls i canvia la coloració i posició o forma de la cara mitjançant l'augment de vascularització a moviments dels múscles facials. Per aconseguir amb eficàcia les seves funcions, la pell necessita renovar contínuament les cèl·lules (capa corneal), mantenir la hidratació amb la secreció de suor i greix. Totes les secrecions esmentades es barregen amb la pols ambiental i amb microorganismes. Uns resideixen de manera habitual a certes zones de la pell i d'altres apareixen accidentalment, poden passar desapercebuts o produir una infecció superficial o bé, si hi ha una ferida, passar a l'interior. Una major activitat física, intel·lectual i emocional s'acompanya d'una major activitat de la pell, la qual cosa comportarà una major necessitat de neteja.

Aprofitant la funció d'adaptació que realitza la pell de l'organisme amb l'exterior, la higiene de la neteja personal pot servir per provocar efectes

interns desitjats a partir d'estímul externs, com és el cas d'esbandir-se amb aigua freda al final de la dutxa per augmentar el to vital i així l'estat de vigília; o el massatge de la pell per relaxar la musculatura estriada de l'interior, la qual cosa desperta una sensacions de descans i plaer.

Ara bé, per la pell també es comuniquen altres coses a més de les esmentades anteriorment. El teixit cutani és l'embolcall i el responsable de l'olor del cos de l'infant, cosa que provoca un efecte agradable o desagradable sobre els altres; els quals ho manifesten, d'una manera conscient o automàtica, mitjançant uns comportaments de contacte físic, verbal o visual, que l'infant entén com a mostra d'un sentiment d'admiració, acceptació, indiferència o rebuig. Aquest efecte mirall que rep l'infant dels adults pròxims com a resultat de la seva presència corporal, conjuntament amb altres sensacions, va reforçant uns sentiments interiors a partir dels quals construeix la seva identitat, desenvolupa el sentiment de pertinença segons creu que l'accepten i valoren en aquest i altres aspectes. A poc a poc va construint el seu autoconcepte, l'autovaloració i l'autoestima, la qual cosa repercutirà sobre la seva salut emocional i les possibilitats d'integració social o de risc d'exclusió.

La higiene personal de neteja corporal permet reforçar un nivell més alt de consciència corporal i adaptar plenament el cos en iniciar una nova activitat.

L'educació de l'hàbit

Per ser coherent amb l'assoliment del doble objectiu abans esmentat cal que l'adult valori

l'infant com una persona de ple dret, és a dir, que se li ha de respectar la satisfacció de les mateixes necessitats que l'adult, però d'una manera diferent que afavoreixi una major autonomia i responsabilitat segons el desenvolupament maduratiu. Per tant, és molt important l'actitud de l'adult, que ha d'estar tan pendent de la higiene adequada del present com de la implicació de l'infant, que afavorirà el seu protagonisme en la higiene satisfactòria i continuada en el futur.

Per establir un hàbit a l'infant no només s'ha de repetir una activitat puntual a la mateixa hora, de la mateixa manera i fins arribar a fer-la automàtica, si més no en els elements importants. Això és insuficient si es vol prevenir l'extinció quan es canvien les condicions ambientals. S'ha de considerar la instauració d'un hàbit com l'educació d'un comportament, així doncs, caldrà incidir sobre els diferents factors específics que predisposen, faciliten i reforcen un determinat comportament en un infant concret.

Des de l'inici de l'educació de l'hàbit d'higiene personal, cal fer-ho d'una manera personalitzada, despertar-li la motivació, facilitar el protagonisme i reforçar-lo constantment: amb una actitud de l'adult engrescadora acompanyada d'un somriure sincer a la cara, explicant què i per què es fa, d'una manera molt senzilla, provocant i estimulando l'interès per saber-ne més; amb la realització d'uns procediments fàcils i un ritme tranquil que afavoreixi la imitació parcial, fins arribar a què ho faci ell, tot sol; fer-li veure els avantatges d'estar net, mitjançant mostres d'admiració pel bon aspecte i olor; fer que es diverteixi, que jugui amb l'aigua amb parts del

cos i amb diferents objectes, o amb la tovallola; fer-li sentir sensacions agradables amb el massatge, les pessigolles, etc.; i fer-li prendre la iniciativa en accions intermèdies, fins a apoderar-se de tot el procés.

Uns altres elements facilitadors són l'establiment d'uns mateixos criteris d'actuació entre els diferents adults que atenen el mateix infant a casa i a l'escola, com són el moment i la manera de fer-ho, evitar contradiccions, recórrer a la figura de l'adult o mostrar admiració per tal com es fa a l'altre escenari per a un reforçament sinèrgic.

També es pot aprofitar la pressió del grup de l'escola com un element que predisposa, facilita i reforça quan hi ha un infant que es resisteix a realitzar un determinat comportament higiènic, o bé que a casa un germà o un genitor ho faci conjuntament amb ell. Un altre recurs educatiu és el rol exemplar de les persones que l'infant valora: el líder de la classe, els adults de l'escola, de casa, etc.

Com més conscientment s'hagi elaborat el procés d'adquisició de l'hàbit d'higiene, més interès mostrarà l'infant per seguir-lo fent, o aplicar-lo amb flexibilitat en altres situacions i amb altres recursos per aconseguir la mateixa finalitat quan ell consideri.

Actuacions sobre el nucli familiar

La Llei 8/1995, d'atenció i protecció dels infants i adolescents, aprovada a Catalunya, recull la responsabilitat de la família en la criança i formació i assegurar les condicions de vida per al desenvolupament de l'infant; i també recull el paper

de l'Administració de vetllar pel mal ús de les facultats dels pares i de protecció en cas de desemparament. Ara bé, tal com ha estat explicat, no existeix una única manera de respondre a les necessitats d'higiene personal. Així doncs, per prevenir possibles problemes caldrà recordar a les noves famílies les pautes d'higiene necessàries per a una adequada adaptació de l'infant a l'escola, amb una informació senzilla, clara i precisa i, si la situació ho requereix, explicar les repercussions que pot patir la criatura per un rebuig dels altres.

Si malgrat les precaucions de començament de curs apareix una manifestació d'higiene aparentment deficient cal parlar el més aviat possible amb la família per evitar que l'infant en resulti afectat. Caldrà un tractament respectuós, que expliqui clarament la situació de rebuig en què es troba o que es pot trobar si es manté la situació actual; un cop compartit el problema, cal buscar conjuntament la millor solució i després fer un seguiment personalitzat dels acords per donar suport en cas que surti alguna dificultat no prevista, o bé per animar a seguir endavant.

Bibliografia

- Perspectiva Escolar*, tema monogràfic: Actituds, hàbits i pautes de comportament, A. M. Rosa Sensat, núm. 25, maig de 1978, pàg. 2-29.
- TURNER, C. E.: *Higiene del individuo y de la comunidad*, Mèxic: Prens Médica Mexicana, 1983, pàg. 105-114.
- GENERALITAT DE CATALUNYA: *Orientacions i programes d'educació per a la salut a l'escola*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1984, pàg. 15-27. Especialment el tema primer sobre neteja i higiene personal.

M A T E R I A L S D E R E N O V A C I Ó

La cultura de la participació

Salvador Peguero i Abad

Federació de Moviments de Renovació Pedagògica/Rosa Sensat
Col·lecció: "Per una immensa minoria"
64 pàg.

Activitats de llengua i informàtica

Pepe Martín i Artacho

Federació de Moviments de Renovació Pedagògica/Rosa Sensat
Col·lecció: "Per una immensa minoria."
Quadern de treball"
64 pàg.

A partir de materials produïts pel Casal del Mestre de Santa Coloma de Gramanet i pel Casal del Mestre de Granollers, aquest llibre vol promoure la reflexió sobre la **participació**, i la seva pràctica activa i responsable per part de tots els sectors de la Comunitat Educativa.

Aquest llibre proposa treballar conjuntament continguts de llengua i d'informàtica per mitjà d'una sèrie de fitxes que contenen: l'entorn informàtic en què es desenvolupa l'activitat; el nivell, els objectius i els continguts tant de llengua com d'informàtica; la descripció de l'activitat i suggeriments per dur-la a terme; i la fitxa de l'alumne.

Publicacions de la

Edita:

Amb la col·laboració de:

Pere Puig

Del casament de la cosina de la formiga Amiga

Roser Ros i Vilanova

Un bon dia la formiga Amiga rep una invitació per anar al casament de la seva cosina. Com que està ben decidida a anar-hi, ella que sí que s'acomia-da del gos Trobat, d'en Cebeta i en Foigras. Però en Cebeta no pot evitar que se li escapi una llagrimeta. Té molta por que la seva formiga no torni i me li diu amb un posat tot angoixat:

–Vull que et quedis, que no te'n vagis!

En Foigras i el gos Trobat troben que en fa un gra massa i miren de dis-treure en Cebeta tot cantant-li una cançoneta:

*Un, dos, tres, quatre,
de segar en ve el batre;
segarem, baterem,
quina feina que tindrem!
Hem segat i hem batut,
quina feina que hem tingut!
Barrabís, barrabàs,
tu te quedes, tu te'n vas.*

I parlant de batre i de segar, abans de marxar la formiga pren un sarro-net tot ple de blat per alimentar-se durant el camí. Camina que caminaràs, enfila el camí que l'ha de dur cap a la terra dels formiguers, on diuen que viuen tantes i tantes formigues.

I vet aquí que després d'un bon tros de marxa, la nostra formiga s'ado-

na que té gana. I pensa en el sarronet i en el munt de grans de blat que hi porta. I recorda que per prendre'n un la seva mare li havia ensenyat una cançó que cantusseja tot seguit:

*Blat, bladet,
treu la banya;
blat, bladet,
surt del sarronet.*

I dit això pren un gra de blat, i un altre i encara un altre, que la gana que té és molta.

Després de menjar queda com nova i torna a emprendre la marxa. Però el sarronet s'ha buidat força i a la nostra formiga se li acut de posar-hi una caragolina que havia trobat pel camí i que li havia robat el cor de tan bonica que l'havia trobada.

Encara li queda un bon tros de camí per fer. I ella ferm, ferm, no abandona mai el pas. Fins que, tot d'una, la nostra formiga s'adona que té gana, molta gana. I pensa en el sarronet i en el munt de grans de blat que hi porta. I llavors es posa a cantussejar de nou la cançó que li havia ensenyat sa mare:

*Blat, bladet,
treu la banya;
blat, bladet,
surt del sarronet.*

I dit això pren un gra de blat, però com que encara li queda gana, en pren un altre i encara un altre.

Té!, sembla que aquell menjar li ha fet recuperar les forces i es torna a veure en cor d'emprendre la marxa. Com que el sarronet s'ha buidat força, la nostra formiga hi posa un parell de coses més: un pètal de rosa que ha vist pel camí i que li ha robat el cor de tan bonic com l'ha trobat i una tija d'espígol blau d'aquell que a tothom escau.

Però com que tot ve que s'acaba i els camins també, la nostra formiga arriba finalment al formiguer on tothom es prepara per al casament de la seva cosina.

Els parents, els amics, els coneguts, tots saluden amb efusivitat la formiga Amiga. Fa dies que no s'han vist! Estan contents de retrobar-la, la troben canviada i un bon tros cansada. És clar, ve de tant lluny!

Però ben aviat s'acaba el temps de les salutacions i les xafarderies, que el banquet és a punt i els músics també. I els convidats s'afanyen a lluir els seus millors vestits. Però, i la nostra formiga? Com s'ho farà per mudar-se si no ha pensat a agafar res de casa? Tot d'una es recorda del seu sarronet. L'obre i en treu la caragolina, el pètal de rosa i la tija d'espígol. S'ho mira tot bé, medita uns instants i...

Ja està! Amb la caragolina es fa un barret molt elegant. Converteix el pètal de rosa en un xal. I du un collaret que ningú no diria de què cosa és fet. (Ja us ho diré jo que tot just l'he vist ho he endevinat: és un collaret d'espígol blau i molt bé que li escau!)

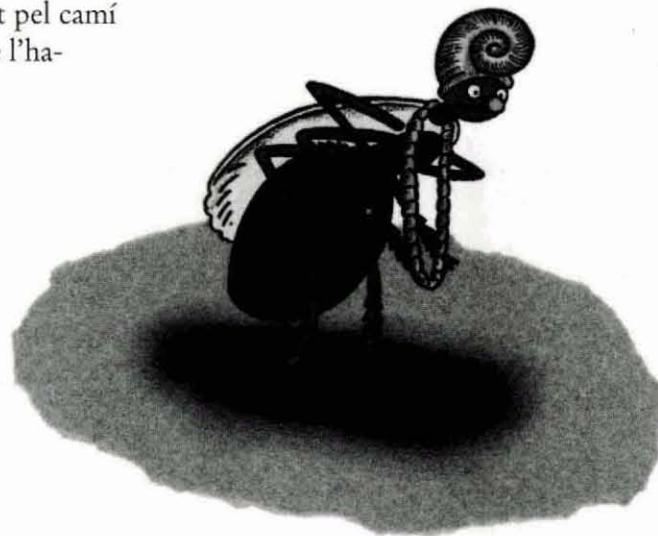
Tothom s'exclama:

—I que elegant que vas!

Se celebra el casament i comença el banquet. El fotògraf passa per totes les taules i pren fotografies dels convidats per grups. A la formiga Amiga, li fa una foto tota sola de tan elegant que la troba.

En el camí de retorn a casa, la formiga Amiga du el sarronet a l'esquena. I sabeu què hi porta? Una foto seva amb el seu elegant conjunt. Quan arribi l'ensenyarà als seus amics, el gos Trobat, en Foigras i en Cebeta que, per cert, encara estan jugant amb aquella cançó que diu:

*Un, dos, tres, quatre,
de segar en ve el batre;
segarem, baterem,
quina feina que tindrem!
Hem segat i hem batut,
quina feina que hem tingut!
Barrabís, barrabàs,
tu te quedes, tu te'n vas.*

Pere Puig

Infància a Suècia

Enguany, el viatge d'estudi, l'hem fet nord enllà, on diuen que la gent és neta, lliure i feliç, com escrivia el poeta. Per a nosaltres, procedents de la mediterrània geogràfica, política i cultural, ens calia un canvi i una adequació a una realitat diferent.

Geogràficament, cal imaginar-se el planisferi amb el pol nord com a centre, un dia i nit que no se succeeixen cada dia, uns mars gelats, a final de maig!

Políticament, l'estructura administrativa està molt desburocratitzada. Els ajuntaments desenvolupen autònomament la seva política de serveis, d'acord amb el marc que defineixen els ministres. Així, el sistema de centres i serveis suec per als infants menors de sis anys s'articula i reglamenta des del Ministeri de Sanitat i Afers Socials, i són els ajuntaments els que desenvolupen i gestionen amb un ampli marc d'autonomia.

Culturalment, s'hi respiren les conquestes socials de l'Estat del benestar, en un país que es defineix com a multicultural i amb total dependència dels centres d'afers socials.

Dades generals

L'escolarització obligatòria comença als set anys i el nivell de provisió de centres per als infants menors de sis, en el conjunt del país, és d'un 33 %, per als menors de tres anys i d'un 72 % per als de tres a sis.

El finançament dels centres fins a l'any 1993 estava repartit entre un 35 % per al Govern central, un 52 % per als municipis i el 13 % les famílies.

Les ratios de personal són determinades pels governs locals, però la mitjana del país és d'un adult per a cada grup de tres a cinc infants menors de tres anys i d'un adult per a cada grup de sis a vuit infants de tres a sis anys.

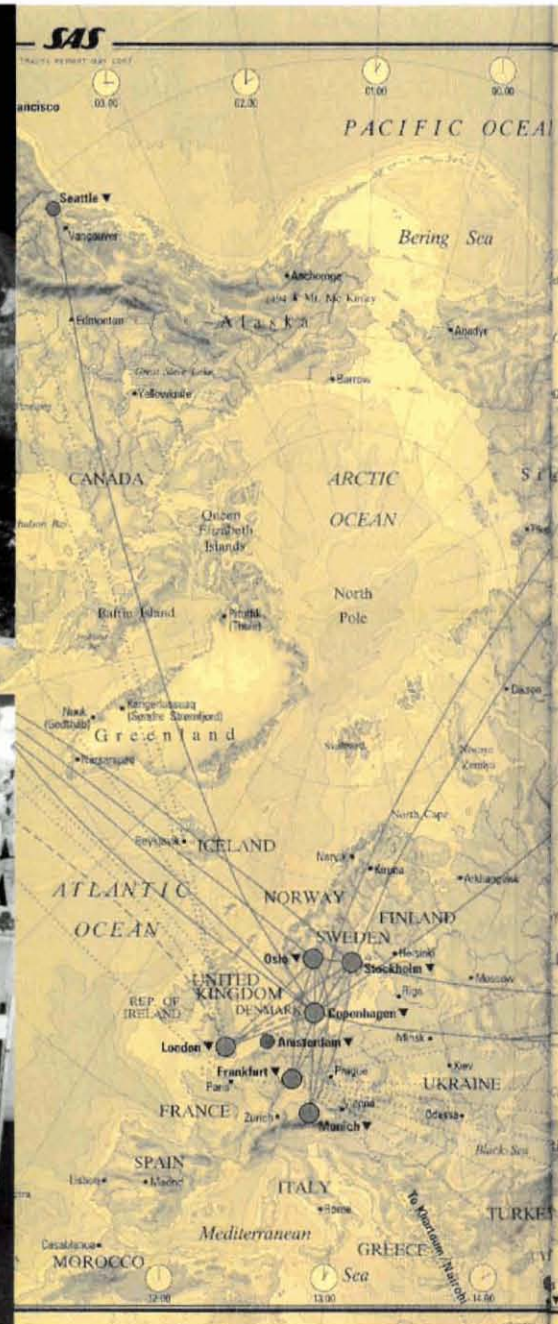
La formació del personal preveu dos tipus de formació: una de caràcter universitari de tres anys de durada després dels divuit anys i una de caràcter professional de tres anys després dels setze.

Des de 1995 la legislació sueca garanteix a tots els pares que treballen o estudien una plaça pública en menys de tres mesos i a prop del domicili.

Aquesta mateixa Llei defineix que els centres «oferiran a nenes i nens les màximes possibilitats de desenvolupament potencial emocional i intel·lectual per convertir-se en individus oberts i considerats, capaços d'identificar-se i cooperar amb els altres, aprendre a valer-se per si mateixos i formar les seves pròpies opinions».

També estableix criteris de qualitat i les responsabilitats dels ajuntaments per «garantir que nens i nenes creixin en unes condicions òptimes i segures, i actuar en estreta col·laboració amb les famílies per afavorir el desenvolupament físic, social i personal de tots els infants».

Tot i que en el conjunt del país hi ha diversitat de serveis, que responen a les necessitats de les famílies de cada

població, els més generalitzats i en expansió, anomenats «*daghem*» tenen una estructura semblant a tot el país:

- Un o diversos grups de 13 a 20 infants d'edats diverses, menors de sis anys. Els grups poden acollir tant infants de 0 a 3 anys com de 0 a 6 o de 3 a 6. La forma d'agrupar-los depèn de la demanda i del projecte del centre. En alguns centres, per a activitats concretes s'organitzen grups d'edats més homogènies.
- Tres professionals per grup.
- Un horari de 6.30 a 18.30 h, durant tot l'any.
- Una estructura física que recorda una casa per a cada grup, amb un petit rebedor, una sala-menjador-cuina i dues estances petites annexes, una de les quals és sala de canvi.
- A cada centre hi ha un ampli pati de joc, una cuina comuna i diferents sales de personal.

Lulea

Lulea és una població situada al nord del país, amb 70.000 habitants que s'agrupen al nucli i s'escampen per petits poblets i una gran disseminació. Aquesta estructura en condiciona els serveis. En vam visitar uns quants.

La Casa de la Tecnologia: Una simple estructura permet als infants, acompanyats per les mestres o els pares, experimentar. La força de l'aigua, la mecànica d'un cotxe, la conducció d'un avió, d'un vaixell, o comprendre el funcionament d'un habitatge, des de la palanca a la més alta tecnologia. És un espai obert i estimulador, on

col·laboren el disseny i el contingut, les facultats tècniques de la Universitat, les pedagògiques i l'ajuntament i les empreses del sector. L'obren gratuïtament als ciutadans.

Servei sempre obert: A Lulea, n'hi havia tres. S'adrecen a les famílies que treballen en torns de nit i festius, s'han obert per atendre'n els fills. És un servei minoritari i amb infants fins als dotze anys.

Daghem: És el servei més generalitzat, el que podríem anomenar escola infantil 0-6. S'ajusta a l'estructura descrita més amunt. En tres d'ells s'ha posat una atenció especial en els infants que tenen dificultats sensorials, motrius o psíquiques.

Finalment, visitarem una nova modalitat, que anomenen *Centre Obert*. Són uns espais de joc on poden anar els infants de 0 a 6 anys, acompanyats sempre d'un familiar, a jugar unes tres hores diàries. Aquesta modalitat està destinada als infants amb pares que no treballen.

L'Ajuntament de Lulea, per mitjà del seu Comitè Social, s'ha proposat cinc objectius entorn dels quals cada centre ha de desenvolupar el seu propi projecte. Són els següents:

- Cultura: posar a l'abast dels infants la cultura del país i d'altres països.
- Medi ambient: sensibilitzar els infants sobre la importància de tenir cura del medi.
- Democràcia: vetllar perquè els infants aprenguin a conèixer democràticament.
- Resolució de problemes: procurar un context que permeti als infants

resoldre els conflictes de manera autònoma.

- Pau: apreciar la pau com un valor que cal mantenir.

Estocolm

Vam iniciar la visita a Estocolm amb una conferència a l'Institut d'Educació. Se'ns va explicar el Pla experimental en què es troben immersos, amb vint-i-vuit centres experimentals de la ciutat com a motors.

En destaquen tres idees:

1. Canvi en l'enfocament dels serveis: reconeixement de l'infant com a persona, subjecte de drets, amb dret a l'educació.
2. Estudi i sistematització de la pedagogia de Reggio com a fonamentació teòrica del nou concepte de l'a-

tenció i educació en els centres.

3. S'orienta i estructura des de l'Institut d'Educació en estreta col·laboració amb l'Ajuntament de la ciutat i actuen per encàrrec especial del Ministeri d'Afers Socials.

Les visites a Estocolm se centraren bàsicament en centres Daghem, amb l'estructura física i organitzativa general del país, però amb la particularitat que tots formaven part de l'experiència pilot, amb tot el que això comporta d'entusiasme, trencament de rutina i treball sistemàtic d'a-

cord amb el projecte propi i amb un projecte més ampli en el qual tothom se sentia implicat.

Alguns interrogants

Els últims anys, Suècia s'ha convertit en una societat multicultural, amb més de 140 llengües i un 12 % de nens de minories ètniques, que no parlen el suec i utilitzen els centres per a la infància. Aquesta realitat ha generat un debat, amb dues qüestions principals: una, el cost econòmic que representa una atenció lingüística personalitzada; l'altra, de caràcter sociocultural, sobre la necessitat de garantir que els infants immigrants coneguin i dominin el suec, per garantir amb èxit el seu procés d'escolarització i la futura

incorporació al món social i laboral del país. Durant el viatge en vam escoltar opinions molt diverses.

A vegades hem pensat que la dependència d'un ministeri o un altre és una qüestió de principis que no té cap conseqüència en el dia a dia d'un servei. Ho vam poder constatar si més no pel que fa als criteris generalitzats entorn de la vida diària dels centres, la vida dels infants i les famílies. Això va obrir un ampli debat en el nostre grup.

Com hem dit, els pares que treballa té dret a una plaça per al seu infant. Però aquest mateix criteri fa que la perdi quan deixa de treballar, tant si és per estar a l'atur com perquè un dels pares gaudeix d'un permís per haver tingut un nou infant.

Aquesta realitat devetlla molts interrogants. El primer és sobre què passa amb l'infant. I els seus drets? No pot seguir amb els seus companys? No pot gaudir de la vida col·lectiva? Molts altres interrogants de caràcter social i econòmic poden enllaçar-hi.

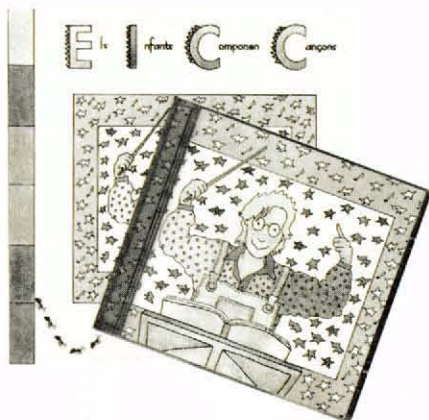
Entorn de la nova tipologia més generalitzada al país, els centres oberts, també va generar una àmplia discussió en el grup. Són centres que s'obren bàsicament perquè amb la incorporació dels sis anys a l'escola van quedar espais lliures i sobrava personal. La proposta, per tant, volia optimitzar aquests espais, recol·locar el personal que es quedava sense feina i, alhora, oferir un servei a les famílies que no treballen.

Després de cinc anys d'experiència

podien detectar-s'hi algunes conseqüències, com el tancament dels que els freqüentaven, gent sense feina, un sentiment de soledat en la persona que hi treballava, la dificultat que els infants hi fessin companys. Són interrogants que planen sobre aquesta proposta de la diversificació.

Potser l'èmfasi que vàrem constatar tant a Lulea com a Estocolm d'aprofundir en la qualitat dels serveis, en els infants com a persones subjectes de drets i en el fet educatiu com a element clau de tot aquest treball, permet pensar que, en un futur proper, la força de la realitat d'un treball pedagògic sistemàtic i profund sobre la base del dret de l'infant a l'educació produirà un canvi en l'enfocament històric dels serveis suecs.

Es fa necessari, finalment, fer referència al grup, a les 41 persones que, procedents de diferents pobles i ciutats d'Espanya i de Catalunya, compartírem el que vàiem i el que pensàvem d'aquella realitat, alhora que la podíem relacionar amb la nostra, plural i diversa com les persones que ens hi vam trobar, des de mestres d'escola unitària, d'altres de municipals, privades i religioses, d'altres que treballen en centres de recursos pedagògics, a l'Administració o en una escola de mestres. Un cop més cal remarcar el significat que tot viatge té de lectura personal i col·lectiva, de reflexió pedagògica d'una realitat entorn de la qual és possible constituir un nou paradigma.

Els infants componen cançons

Tenim a les mans una iniciativa singular. És un llibre-cançoner amb cançons escrites per nens i nenes de vuit a tretze anys. L'experiència s'ha dut a terme a l'escola Nabí de Barcelona, amb Rosa Oller de mestra.

La idea d'escoltar, recollir i fomentar la creativitat musical en els nens és realment encomiable i convidem al fet que tothom la faci seva.

Deia Joan Amades, el gran folklorista, que «el poble és músic», en referència a la gran facilitat que tenia i té la gent per expressar-se per mitjà del llenguatge musical i crear petites melodies. Això és el que saben fer els nens.

Els infants han creat melodies boniques, alguna veritablement enginyosa, amb un aire que recorda la cançó tradicional, però, a més, amb l'ingredient de la modernitat. Són cançons catalanes molt del nostre temps.

Un disc compacte amb les cançons enregistrades, acompanya el llibre. Les canten els nens de l'escola i les acompanyen un conjunt d'instruments que canvia a cada cançó. Són vuit instrumentistes, que toquen quinze instruments. Les cançons, és clar, han passat per les mans d'un músic arranjador, Philippe Vallet, que els ha donat ritme, gràcia i consistència.

Montserrat Busqué

II Congrés d'Educació Infantil Familiar

Ara fa vint anys que funciona el programa *Preescolar na Casa*. Per celebrar-ho, han decidit fer aquest congrés, que tindrà lloc del 10 al 12 de setembre d'enguany a Lugo.

Tots els que hi estiguen interessats us podeu adreçar a

Preescolar na Casa
Pl. de Ferrol, 3, 1º, Esq.
27001 Lugo
Tel.: (982) 24 20 35. Fax: (982) 24 21 99.

Premi Batec a la recerca i innovació educativa

També fa vint anys, va aparèixer Batec a Lleida, un moviment pedagògic amb l'objectiu de millorar el sistema educatiu. Ara, l'Institut d'Educació Ramon Bar-rull de l'Ajuntament de Lleida ha convocat el premi Batec. Els treballs hauran de reflectir el procés d'aplicació i avaluació d'una recerca o donar a

conèixer els resultats d'experiències. Es podran presentar fins al 31 d'octubre.

Per a més informació:

Institut Municipal d'Educació
Carrer Major, 31
25007 Lleida
Tel.: (973) 70 02 65. Fax: (973) 22 22 88.

Jornada contra el càstig

El 5 de juny passat es va celebrar a Barcelona aquesta jornada, amb el títol *Càstig físic, diguem no. Propostes alternatives*. L'organitzaven la Fundació Cooperació Educació (FUNCOE) i Rädä Barnen (Save the Children Suècia). L'objectiu del seminari era obrir el debat perquè la societat digui un no definitiu al càstig físic en tots els àmbits. En continuarem parlant.

L'autonomia de l'infant

L'associació Pikler Lóczy de França organitza per al 6 d'octubre, a París, una sessió-debat sobre *Què s'entén per autonomia en l'infant?* La sessió anirà a càrrec de Judit Falk, pediatra, exdirectora de l'Institut Emmi-Pikler (Lóczy) de Budapest. Per a més informació:

Association Pikler Lóczy de France
20, rue de Dantzig
75015 París
Tel.: 33 1 53 68 93 50. Fax: 33 1 53 68 93 56

I també, a l'A. M. Rosa Sensat, Grup Pikler Lóczy, dimecres de 18 a 20 h (Còrsega, 271, tel.: 237 07 01).

La nostra portada

L'aigua, la seva ductilitat, la qualitat de mesclar-se amb altres elements líquids i sòlids, figura en els experiments que els infants realitzen diàriament. Quan es renten les mans, el sabó i l'aigua creen una textura, i a vegades en surten bombolles. Fer bombolles és una proposta d'experimentació que embadaleix els infants –i els grans també–: quina quantitat de sabó posarem a l'aigua?, com aigua i sabó aprenen a volar?, per què les bombolles són tan lleugeres?, com s'hi combina transparència i multiplicitat de colors?

Al grup d'infants de la portada, hi ha atenció, control, aprenentatge en grup, aprenentatge de l'acció de l'altre, sorpresa, desig d'imitar, i més. De tot i molt entorn d'un treball amb l'aigua.

Learning from ages 0 to 6

Pestalozzi

BERNAT SUREDA

Pestalozzi attempted to work through that question once posed by Rousseau, which was how to educate and socialize a child while respecting the laws and needs of the child's development. But in the work of Pestalozzi one will never find ready-made polished formulas. More than anything else, his work is the result of thought as it searches for something. His contemporaneity runs basically along the lines of practical research, an open vision in the face of an ever surprising curiosity-arousing natural world.

Looking at Books

ANGELS OLLÉ

Looking at illustrations in a book is an indispensable adventure for the new generations, born in the era of the image. They will have to learn how to understand the image, how to use, value and enjoy it.

School for ages 0-3

Day Care

E. I. AMA-LUR

In the last few decades, the dialogue between action and thought has given rise to a theory of understanding the school and what takes place there, and of how to perform as a teacher, and educate chil-

dren at this tender age. In his article on Day Care, Ama-lur explains visually and with surprisingly few words the fascinating, necessary dialogue that has opened up between the school and its social environment. Ama-lur goes beyond a simple exposition of the reality in which any given school is inserted. His idea is, to a certain degree, a provocation, a desire to stimulate dialogue between the life of the school and that of its social context, a dialogue which will allow children to learn about the great variety of places, activities and people surrounding them. What Ama-lur is now suggesting is that the surrounding environment learn about the children as well!

Space as a Conditioning Factor

CARME BERNET

The author's having changed schools gives rise to reflection on space and how important it is that there be enough of it, and in good condition, for educational practice.

School for ages 3-6

Adaptation: a shared process, a commitment from everyone

CELESTINA FREIXES, CARLES GRÀCIA
I CLAUSTRE RULL

This book brings us systematically to an understanding of the adaptation process children go through at school, as well as that of the school vis-a-vis the children. Basing themselves on

real-life experience, the authors pose a way of seeing the adaptation process through in which everyone gets involved. We see just how complex an apparently simple act really is. The fact is that the adaptation process is becoming less and less simple as we take on its organization and as everyone gets involved.

Suggestive Proposals. The Pen

JOSEPA GÓMEZ I BRUGUERA

The third proposal: The Pen. In all of Gómez i Bruguera's education proposals there is a common thread: imagination and creativity, both on the part of children and adults, and also, most importantly, a need to listen to children and widen our horizons. Here an individual idea turns into a collective project. These are the key elements in our work in the schools. The idea as a whole brings us closer to a certain way of teaching and looking at the school, a way in which children become the main actors and actresses of their own learning. This is a way of looking at schools that links the child's skills to a process that is stimulating for everyone involved.

The child and society

What We Expect and What We Value in Day-Care

PILAR ALONSO I
GERARDO ECHEITA

The thoughts and expectations of new parents vis-a-vis their son in day-care.

The book was not so much written with other parents in mind as for the educators working in day-care. The idea is to bring day-care workers closer to the expectations and concerns of the parents. Expectations and concerns which have a lot to do with, and are mediated by, the degree of communication and trust established between school and family.

The child and health

Homo Ludens, Or How to Defend The Idea that Babies Also Play

MÁRIO CORDEIRO

After birth, and even before, the child clearly shows his play skills, his ability to have fun and entertain himself. Unfortunately, a lot of people think that babies don't play. The trick is just to learn how to interpret the signals. Play and having fun are part of life and must not be ignored just because one grows up.

Washing Up. Personal Hygiene for Small Children.

ESTEVE-IGNASI GAY

The author invites us to reflect upon the meaning of hygiene, its effect on health, the model to follow in its application and the factors to take into consideration when wanting to instill certain habits.

Traducció: Michael Tregobov

Educació Social, núm. 4, setembre-desembre de 1996

«Pares, fills i professionals. Relacions que ajuden al creixement».

Montserrat JUBETE

Zero to Three, núm. 3, vol. 17, desembre de 1996-gener de 1997

«The Guy Who Went Up the Steep Nicken: The Emergence of Story Telling during the first Three Years»

Susan ENGEL

«Shrinking Trolls and Expanding Minds: How Very Young Children Learn To Understand and Use Symbols»

Judy DELOACHE

«Children's Memory for personal Experience: Individual and Cultural Variations in Development»

Katherine NELSON, Faye Fried WALKENFELD i Robin GOLDSTEIN

«Creativity in the Youngest»

Lois BARCLAY

Vita dell'infanzia, núm. 1, gener de 1997

«Lezioni di metodo: I materiali e l'educazione della mente»

Maria MONTESSORI

Seac info, núm. 36, octubre-desembre de 1996

«Influencias de las actividades acuáticas en el desarrollo de la autonomía del niño»

Revista de educación, núm. 311, 1996

«Gesto, juego, cultura»

Ana PELEGRÍN

Literatura infantil y juvenil, núm. 144-145, 1996

«Literatura y juego: las adivinanzas y la tradición infantil»

Pedro C. CERRILLO

Taula, núm. 5, gener de 1997

«Notes sobre llenguatge i pensament»

Ignasi VILA

«L'adquisició del llenguatge»

Carme TRIADO

Pares, suplement de *Cucafera*, núm. 36, 1996

«L'enuresi infantil: el pipí que no cessa»

«La bona educació també és cosa dels nens?»

Butlleta de subscripció

□ □

_____

Cognoms Nom

_____

Adreça

_____

CP Població Província

_____

Telèfon (amb prefix)

Se subscriu a **INFÀNCIA** (6 números l'any)

Preu per a 1997: 4.575 ptes. (IVA inclòs)

Subscripció per a Europa 5.800 ptes.,
resta del món 6.100 ptes. o 47 \$

Pagament: Per xec nominatiu, a favor de l'A. M. Rosa Sensat,
adjunt a la butlleta

Per domiciliació bancària

Butlleta de domiciliació bancària

_____

Nom i cognoms del subscriptor

_____

Nom i cognoms del titular (en cas que sigui un altre que el de la subscripció)

_____

Banc/caixa Entitat Oficina DC

_____

Adreça de l'agència Compte/llibreta

_____

CP Població Província

Senyors: us agrairé que, amb càrrec al meu compte/llibreta, atengueu el rebut que anyalment us presentarà l'Associació de Mestres Rosa Sensat per al pagament de la meva subscripció a la revista **INFÀNCIA**.

Firma del titular

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ DE MESTRES ROSA SENSAT
in-fàn-ci-a
 educar de 0 a 6 anys

Còrsega, 271
 08008 BARCELONA

El jugar de l'Amades, edició
 a cura d'Imma Marín i Olga Pardo,
 Tarragona: El Mèdol, 1996, dos volums.

Joan Amades va deixar aquests dos volums per publicar. El primer està dedicat a moixaines, cançons de sorteig i jocs, i el segon a ballets, cançons de diades, màgiques i onomatopeïques. Junts constitueixen una font inexhaurible del que anomenem cultura d'infant, aquesta cultura que ells han generat, on s'han amagat fórmules màgiques i rituals pagans des de temps immemorials, però que alhora es regenera amb cada generació. És per això que cal considerar el recull més com un ésser viu, que s'amaga entre les pàgines per tornar a ser cantat, saltat, corregut, que com un memorial del que va ser i no tornarà.

MATA, Marta: **La educación pública**,
 Barcelona: Destino, 1997, col·lecció
 ¿Qué era? ¿Qué es?

L'educació pública, entesa com un dret, és del més profund interès general. És en aquest sentit que aquest llibre representa una aportació fonamental a les alternatives que puguin presentar els governs. Només amb el coneixement del punt en què ens trobem i del que es vol aconseguir serà possible defensar el que s'ha aconseguit i seguir lluitant pels objectius d'aquest dret fonamental. Al llibre, es para una atenció especial a la construcció col·lectiva de l'escola, del sistema educatiu i de les polítiques que li imprimeixen caràcter i el fan possible. És un llibre oportú que convida a tothom a reflexionar i a entrar en acció, en un moment en què sembla que bufen vents desfavorables per a la res pública.

Edició i Administració:
 Associació de Mestres Rosa Sensat

Còrsega, 271 - 08008 Barcelona
 Telèfon: 237 07 01

Direcció: Irene Balaguer i Roser Ros
Cap de Redacció: Raimon Portell
Secretaria: Mercè Marlès
Consell de Redacció: Concepció Acedo, Enric Batiste, Ferran Casas, Carme Cols, Mercè Comas, Jordi Cots, M. Carme Díez, Fidel Garcia-Berlanga,

Esteve I. Gay, Xavier Gimeno, Josepa Gómez, Roser Gómez, Pilar Gorgorio, Sol Indurain, Núria Jiménez, Joaquim Jubert, Montserrat Jubete, Teresa Majem, Marta Mata, Immaculada Muyor, Pepa Odena, Àngels Ollé, Montserrat Perramon, Lurdes Reyes, Joan Ripoll, Tina Roig, Rosa M. Securín

Projecte gràfic i disseny de les cobertes: Enric Satué
Fotografia portada: Carme Cols
Composició i fotolits: Addenda, Pau Claris, 92, 08010 Barcelona
Impremta: Romanyà Valls, Verdaguer, 1, 08786 Capellades (Barcelona)
Dipòsit legal: B-21091-83

ISSN: 0212-4599
Distribució i subscripcions:
 Associació de Mestres Rosa Sensat
 Còrsega, 271 - 08008 Barcelona
Preu de la subscripció:
 4.575 ptes. l'any
 PVP: 815 ptes. IVA inclòs

Tots els drets reservats. Aquesta publicació no pot ser reproduïda, sencera o en part, ni enregistrada o transmesa per un sistema de recuperació d'informació, de cap manera ni per cap mitjà, mecànic, fotoquímico, electrònic, magnètic, electroòptic, per fotocòpia o qualsevol altre, sense el permís previ per escrit de l'editorial.

“*Hem viscut per salvar-vos
els mots,
per retornar-vos el nom
de cada cosa.*”

Salvador Espriu

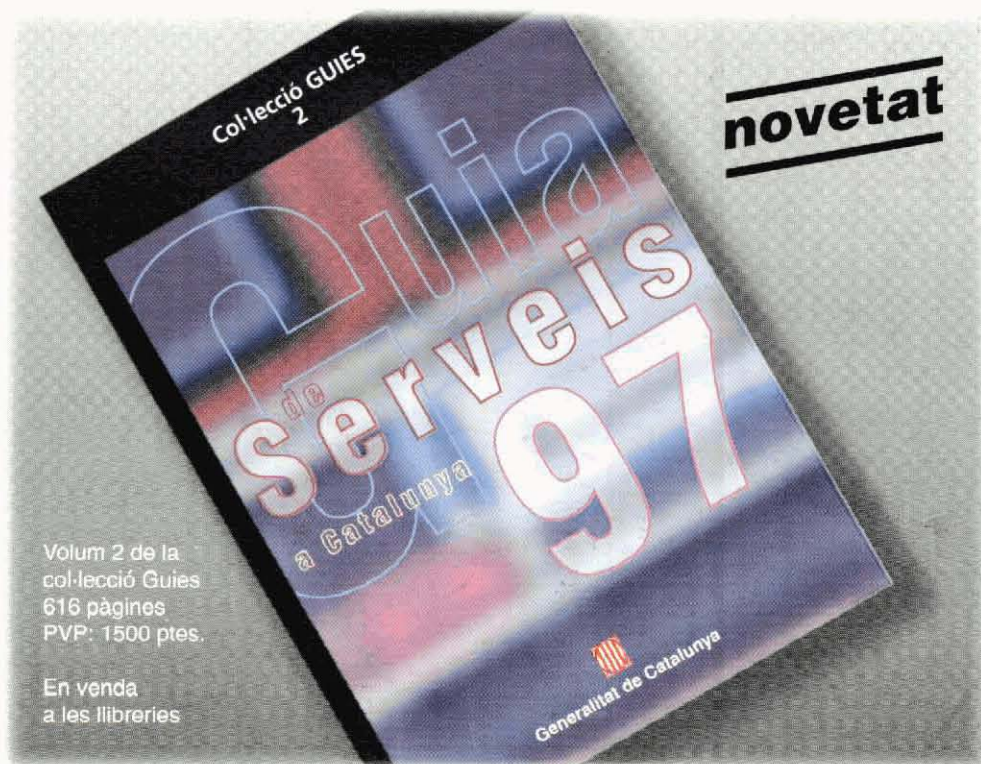
Fidels a la nostra inquietud i vocació de suport a diferents manifestacions culturals, a GRUP ENHER patrocinem la MOSTRA DE REVISTES EN CATALÀ 1997. I felicitem a totes elles per l'energia amb la que divulguen la nostra llengua.

GRUP ENHER, PATROCINADOR DE LA MOSTRA
DE REVISTES EN CATALÀ

 Grup
enher

Generalitat de Catalunya

novetat

Guia de Serveis a Catalunya 1997